

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE

URAD ZA REGIJSKO DELOVANJE

Izpostava Postojna

Kolodvorska 5, 6230 Postojna

T: 05 728 02 23

F: 05 726 48 44

E: izpostava.po@urszr.si

www.sos112.si/postojna

Številka: 8421-7/2023-2 - DGZR

Datum: 18. 12. 2023

OCENA OGROŽENOSTI NOTRANJSKE REGIJE ZARADI TERORIZMA

(za potrebe zaščite, reševanja in pomoči)

Verzija 2.0

	ORGAN	DATUM	ODGOVORNA OSEBA/PODPIS
OCENO USKLADIL/SKRBNIK	Izpostava URSZR Postojna	december 2023	Amedeja Oven
SPREJEL	Izpostava URSZR Postojna	december 2023	mag. Aleš Klemenc vodja izpostave

KAZALO

1 Uvod	3
2 O terorizmu kot pojavu	5
2.1 Opis pojava terorizma	5
2.2 Zgodovina terorizma.....	8
2.3 Vrste terorizma	8
2.3.1 Verski oziroma versko podprt terorizem	8
2.3.2 Etnonacionalistični in separatistični terorizem.....	9
2.3.3 Levičarski in anarhistični terorizem	11
2.3.4 Desničarski terorizem	12
2.3.5 Terorizem s posebnim interesom in terorizem z enim samim vprašanjem	12
2.3.6 Druge vrste terorizma	13
3 Konvencionalne in nekonvencionalne oblike terorizma	16
3.1 Konvencionalne in nekonvencionalne oblike terorizma, sodobni terorizem in trendi.....	16
3.1.1 Konvencionalne oblike terorizma.....	16
3.1.2 Nekonvencionalne oblike terorizma.....	17
3.1.3 Sodobni terorizem in trendi	18
3.2 Sredstva in orožje za množično uničevanje v teroristične namene	21
3.2.1 Klasična sredstva	23
3.2.2 Kemično orožje in snovi.....	23
3.2.3 Jedrsko in radiološko orožje	23
3.2.4 Biološko orožje.....	25
4 Verjetnost nastanka verižnih nesreč	28
5 Pomembnejši teroristični napadi v svetu	29
6 Aktivnosti na področju boja proti terorizmu na ravni Evropske unije in Republike Slovenije V zadnjih letih se na evropski ravni pa tudi v Republiki Sloveniji določene aktivnosti na področju boja proti terorizmu stopnjujejo	37
7 Model določanja teroristične ogroženosti	40
8 Ogroženost zaradi terorističnih aktivnosti	44
8.1 O ogroženosti zaradi terorističnih aktivnosti	44
8.1.1 Ogroženost zaradi terorističnih napadov z uporabo klasičnih sredstev	44
8.1.2 Ogroženost zaradi uporabe kemičnega orožja in sproščanja kemičnih snovi	45
8.1.3 Ogroženost zaradi uporabe bioloških snovi v teroristične namene	45
8.1.4 Ogroženost zaradi uporabe jedrskega orožja oziroma sproščanja radioaktivnih snovi.....	45
8.1.5 Ogroženost zaradi jedrske nesreče kot posledice terorističnega napada na jedrski objekt.....	46
8.1.6 Ogroženost zaradi nesreče z nevarnimi snovmi kot posledice terorističnega napada	46
8.1.7 Ogroženost zaradi nesreče zrakoplova kot posledice terorističnega napada	47
8.1.8 Ogroženost zaradi železniške nesreče kot posledice terorističnega napada	47
8.1.9 Ogroženost zaradi kibernetičnih groženj v povezavi s terorističnimi aktivnostmi.....	47
8.1.10 Ogroženost zaradi hibridnih groženj v povezavi s terorističnimi aktivnostmi	48
8.1.11 Drugo (ogroženost javnih krajev ter drugih pomembnih objektov zaradi terorističnih napadov)	48
8.2 Razvrščanje občin v razrede ogroženosti	49
8.3 Razvrščanje regij (izpostav URSZR) v razrede ogroženosti.....	54
8.4 Dodatna pojasnila	56
9 Predlogi ukrepov za preprečitev, ublažitev in zmanjšanje posledic terorizma	57
10 Zaključek ocene ogroženosti	59
11 Razlaga okrajšav in pojmov	60

1 Uvod

Ocena ogroženosti zaradi terorizma v Notranjski regiji (verzija 2.0), je izdelala Izpostava Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje Postojna na podlagi Navodila o pripravi ocen ogroženosti (Uradni list RS, št. 39/95) in Uredbe o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Uradni list RS, št. 24/12, 78/16 in 26/19) za potrebe na področju načrtovanja v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in jo uskladila z Oceno ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma, št. 8420-3/2022-186, z dne 10.11.2023 in ob upoštevanju obstoječega Regijskega načrta zaščite in reševanja ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene oziroma terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi št. 842-10/2006-29, z dne 4.10.2006. Predstavlja nekoliko dopolnjeno različico osnovne verzije ocene (1.0) iz oktobra 2023.

Konceptualno in vsebinsko se ta ocena ogroženosti sicer navezuje na Navodilo o pripravi ocen ogroženosti, vendar se nekoliko razlikuje od drugih ocen ogroženosti, ki jih je pripravila ali pridobila URSZR. Vzroki za to so v specifičnostih področja in vsebine ter v določeni omejenosti podatkov, potrebnih za pripravo ocene ogroženosti. Nekateri podatki, ki bi jih lahko uporabili pri pripravi te ocene, so opredeljeni s stopnjo tajnosti, zato jih za potrebe te ocene ni bilo mogoče uporabiti. Med izhodišči za pripravo ocene je bilo tudi načelo javnosti, uporaba podatkov z opredeljeno stopnjo tajnosti pa tega načela ne omogoča.

V procesu priprave ocene, zlasti v okviru usklajevanja in dopolnjevanja predloga ocene s podatki drugih državnih organov, je na nekaterih ministrstvih in v državnih organih, predvsem pri tistih, ki imajo v državi pomembne pristojnosti in naloge na področju terorizma ter boja proti njemu, do neke mere prišlo do različnih pričakovanj in razhajanj o pomenu, namenu in vsebini te ocene. Namen te ocene ni in ne more biti, da bi predstavljala najpomembnejši, strateški, analitični ali politično orientiran dokument na področju terorizma, virov ogrožanja, oblik in stopenj ogroženosti, verjetnosti pojava terorizma in učinkovitega upravljanja terorističnih groženj. Za pripravo dokumentov s takimi vsebinami so v državi pristojni drugi organi. V pristojnosti sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami tudi ni priprava vsebin s področja terorizma. Namen Ocene ogroženosti v Notranjski regiji zaradi terorizma je uporabnikom, predvsem v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, poleg ugotovitve potencialne ogroženosti občin in regij zaradi terorizma celovito in na enem mestu predstaviti terorizem kot pojav, njegova zgodovinski razvoj in pojavljanje, primere in značilnosti terorističnih napadov, trende na področju terorizma, aktivnosti in pristojnosti pristojnih organov v Republiki Sloveniji na področju terorizma ter dostopne dokumente, tudi s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki jih lahko pri predmetni vsebini uporabljajo pri svojem delu.

Ocena ogroženosti je namenjena načrtovalskim strukturam v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na vseh ravneh, namenjena pa je tudi javnosti. Obenem pa je ta ocena ena izmed podlag za pripravo oziroma dopolnitve regijskega načrta zaščite in reševanja s področja terorizma.

Ocena ne daje rešitev in konkretnih predlogov na področju odziva države ter njenih organov, kakor tudi ne sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na

področju terorizma. Znano je namreč, da je odziv sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na nesreče in pojave, katerih vzrok lahko iščemo v terorističnih aktivnostih, poleg aktivnosti, načrtovanih v veljavnem državnem načrtu zaščite in reševanja s področja terorizma, večinoma načrtovan kot odziv na nesreče po nekaterih drugih načrtih zaščite in reševanja. Za sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami niti ni toliko pomembno, kako in zakaj so se zgodile nesreče, prav tako ne vprašanje, ali je neka nesreča povzročena s terorističnimi aktivnostmi ali ne, temveč je pomemben predvsem ustrezen odziv sistema na posledice, ki jih te nesreče povzročijo. Za načrt zaščite in reševanja za nesreče, vsaj na regijski ravni, pa so podlaga tudi ocene ogroženosti zanje, ki jih je pripravila ali pridobila Izpostava URSZR Postojna.

V oceni je, kot že omenjeno, izvedeno razvrščanje občin in regij (izpostav URSZR) v razrede ogroženosti, pri čemer so bili uporabljeni številni javno dostopni podatki.

Izhodišče pri pripravi ocene je bilo, da je ocena, tako kot veljavni in bodoči regijski načrti zaščite in reševanja s tega področja ter kot vse druge ocene ogroženosti in načrti zaščite in reševanja na državni in regijski ravni, javna. Ocena ogroženosti v Notranjski regiji zaradi terorizma je torej javna in ne vsebuje virov ter podatkov, ki so opredeljeni s stopnjo tajnosti.

Verzija 1.0 se od izvirne različice 2.0 razlikuje v nekaj manjših popravkih besedila in prilogah, največja sprememba pa je upoštevanje nekaterih sprememb v novejših ocenah ogroženosti v Notranjski regiji zaradi naravnih in drugih nesreč, ki jih pripravila Izpostava URSZR Postojna. V zadnjem obdobju je bilo spremenjenih oziroma dopolnjenih več teh ocen. Pri pripravi nove Ocene ogroženosti v Notranjski regiji zaradi pojava nalezljivih bolezni pri ljudeh se je ogroženost občin zaradi pojava nalezljivih bolezni pri ljudeh pri vseh občinah povečala za en razred (iz tretjega na četrti). Ta konkretna sprememba sicer ne vpliva na razred ogroženosti občin zaradi terorizma, saj smo ob tem povečali tudi vrednosti pragov razredov ogroženosti. Se je pa pri vseh občinah zaradi tega spremenila vsota točk, ki jih k ogroženosti prispevajo posamezni kriteriji.

Glede na številne kriterije, ki lahko vplivajo na ogroženost občin, in katerih vsebina se lahko obdobjno spremeni, je verjetno, da bo tudi v prihodnje razmeroma pogosto prihajalo do manjših sprememb v ogroženosti občin zaradi terorizma in s tem tudi do relativno pogostega spreminjanja oziroma ažuriranja te ocene ogroženosti.

Z Oceno ogroženosti v Notranjski regiji zaradi terorizma morajo biti usklajene tudi ocene ogroženosti na nižjih ravneh načrtovanja.

2 O terorizmu kot pojavu

2.1 Opis pojava terorizma

V vsej zgodovini je nasilje predstavljalo krajšo in hitrejšo pot za doseg določenih ciljev v primerjavi z nenasilnimi sredstvi. Posamezniki, skupine ali države so ga vselej uporabljali ne zaradi tega, ker je neizogibno, temveč zato, ker je učinkovitejše. Beseda teror izhaja iz francoščine (terreur), izvor pa je latinski (terror – strah, terrere – prestrašiti) (Čuček, 1981).

Ker se teroristične aktivnosti izražajo na različne načine, se je skozi čas oblikovalo več definicij o tem, kaj je terorizem. Uradna definicija terorizma niti ne obstaja. Načeloma je terorizem vsako organizirano nasilno dejanje, ki je usmerjeno proti civilistom oziroma civilnim ustanovam v politične ali/in gospodarske namene. Izvajajo ga lahko nedržavne skupine, posamezniki ali države. Terorizem je večinoma javno dejanje, s katerim želijo teroristi »doseči« čim večje število ljudi (s sodobnimi, ki pokrivajo take incidente) in tako vplivati na širše javno mnenje. Terorizem uničuje oziroma negativno vpliva na temeljne vrednote, kot so človekovo dostojanstvo, svoboda, demokracija, enakost, pravna država ter spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ter na gospodarski in trajnostni razvoj ter na zagotavljanje nacionalne varnosti. Cilji terorističnih napadov so med drugimi lahko civilno prebivalstvo, državni predstavniki in ustanove, diplomatsko-konzularna predstavništva, kritična infrastruktura, pripadniki mednarodnih sil v mednarodnih operacijah in na misijah (Vlada RS, 2019), objekti kulturne dediščine itn. Terorizem je pogosto povezan z drugimi varnostnimi grožnjami, predvsem z organiziranim kriminalom, nedovoljenimi dejavnostmi na področju orožij za množično uničevanje in jedrske tehnologije, nezakonitimi migracijami ter trgovino z ljudmi, orožjem in prepovedanimi drogami (Vlada RS, 2019a).

Na evropski ravni je bila leta 2002 na podlagi političnega soglasja glede dokumenta Okvirni sklep Sveta z dne 13. junija 2002 o boju proti terorizmu (Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism (EU, 2002)) na ravni Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU) prvič sprejeta skupna evropska tridelna opredelitev terorizma oziroma terorističnih kaznivih dejanj, ki so bila opredeljena kot dejanja:

- ki bi namenoma resno zastraševala prebivalstvo,
- ki bi namenoma nezakonito izsiljevala ali škodovala vladi ali mednarodni organizaciji, da izvede ali opusti kakršno koli dejanje,
- ki bi namenoma resno rušila ali uničevala temeljne politične, ustavne, gospodarske ali socialne strukture države ali mednarodne organizacije,

pri čemer se namen izvede z grožnjo izpolnitve ali z izpolnitvijo:

- napadov na človekovo življenje, ki lahko povzročijo smrt;
- napadov na fizično integriteto človeka;
- ugrabitev ali zajetja talcev;
- znatnega uničevanja vladnih ali javnih objektov, transportnega sistema, infrastrukture, vključno z informacijskim sistemom, pričvrščenih ploščadi, ki so na epikontinentalnem pasu, javnega kraja ali zasebne lastnine, ki lahko ogrozi človekovo življenje ali povzroči večjo gospodarsko izgubo;
- ugrabitve letal, ladij ali drugih sredstev javnega ali tovornega transporta;

- proizvodnje, posedovanja, nakupa, prevoza, dobave ali uporabe orožja, razstreliv ali jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja ter tudi raziskav in razvijanja biološkega in kemičnega orožja;
- spuščanja nevarnih snovi ali povzročanja požarov, poplav ali eksplozij, ki lahko ogrozijo človekovo življenje;
- motenj ali prekinitev oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo človekovo življenje.

Kot naslednica okvirnega sklepa EU iz prejšnjega odstavka je bila 15. marca 2017 sprejeta Direktiva 2017/541 Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti terorizmu in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/475/PNZ ter o spremembi Sklepa Sveta 2005/671/PNZ (Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541> (EU, 2017)).

Po tej direktivi so teroristična kazniva dejanja tista, katerih cilj je:

- resno ustrahovati prebivalstvo;
- nezakonito prisiliti vlado ali mednarodno organizacijo, da neko dejanje stori ali opusti;
- resno destabilizirati ali uničiti temeljne politične, ustavne, gospodarske ali socialne strukture države ali mednarodne organizacije,

pri čemer se namen izvede z grožnjo izpolnitve ali z izpolnitvijo:

- napadov na življenje osebe, ki lahko povzročijo smrt;
- napadov na telesno celovitost osebe;
- ugrabitev ali jemanja talcev;
- precejšnjih uničenj vladnih ali javnih objektov, prevoznega sistema, infrastrukture, vključno z informacijskim sistemom, ploščadi, postavljenih na epikontinentalnem pasu, javnega kraja ali zasebne lastnine, ki lahko ogrozi življenje ljudi ali povzroči večjo gospodarsko izgubo;
- ugrabitve zrakoplova, plovil ali drugih sredstev tovornega prevoza ali javnih prevoznih sredstev;
- proizvodnje, posesti, pridobivanja, prevoza, dobave ali uporabe razstreliva ali orožja, vključno s kemičnim, biološkim, radiološkim ali jedrskim orožjem, pa tudi raziskovanja in razvoja kemičnega, biološkega, radiološkega ali jedrskega orožja;
- izpustov nevarnih snovi ali povzročanja požarov, poplav ali eksplozij, ki lahko ogrozijo življenje ljudi;
- motenj ali prekinitev oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo življenje ljudi.

Po 108. členu Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 105/22 – ZZNŠPP in 16/23) pa se terorizem lahko opredeli kot namen ali dejanje, da se uničijo ali hudo ogrozijo ustavni, gospodarski, socialni ali politični temelji Republike Slovenije ali druge države oziroma mednarodne organizacije, da se hudo zastraši prebivalstvo

oziroma da se prisili Vlado Republike Slovenije ali druge države oziroma mednarodno organizacijo, da nekaj stori ali opusti, ter kot dejanje ali grožnja, da se bo storilo, eno ali več od teh dejanj:

- napad na življenje in telo ali na človekove pravice in svoboščine;
- ugrabitev ali zajetje talcev;
- precejšnje uničenje državnih ali javnih objektov ali predstavništav tujih držav, prevoznega sistema, infrastrukture, javnega kraja ali zasebne lastnine;
- neupravičeno poseganje v informacijski sistem, ki pomeni resno oviranje ali prekinjanje njegovega delovanja z vnosom, prenosom, poškodovanjem, brisanjem ali spreminjanjem podatkov ali s preprečevanjem ali onemogočanjem dostopa do podatkov, in ki povzroči resno škodo; škoda je lahko storjena z uporabo računalniškega programa, gesel ali kod za dostop, zasnovanih ali prilagojenih za namene storitve dejanja, ali kot neupravičeno poseganje v informacijski sistem kritične infrastrukture, ki pomeni resno oviranje ali prekinjanje njegovega delovanja z vnosom, prenosom, poškodovanjem, brisanjem ali spreminjanjem podatkov ali preprečevanjem ali onemogočanjem dostopa do podatkov;
- neupravičeno brisanje, poškodovanje ali spreminjanje podatkov v informacijskem sistemu kritične infrastrukture ali preprečevanje ali onemogočanje dostopa do takih podatkov;
- zajetje ali prevzem nadzora nad pritrjeno ploščadjo v epikontinentalnem pasu z uporabo sile ali grožnje, morda katerega drugega načina ustrahovanja; lahko gre za nasilno vedenje proti osebi na ploščadi, če tako dejanje ogroža njeno varnost, ali uničenje pritrjene ploščadi v epikontinentalnem pasu oziroma povzročitev škode na njej, ki lahko ogrozi njeno varnost, ali postavitev naprave zaradi uničenja pritrjene ploščadi ali ogrožanja varnosti na njej, lahko gre tudi za poškodovanje ali povzročitev smrti osebe v povezavi s katerim izmed prej navedenih dejanj;
- ugrabitev zrakoplova, plovila, sredstev tovornega prevoza ali javnega prevoznega sredstva;
- proizvodnjo, posest, pridobitev, prevoz, dobavo ali uporabo orožja, razstreliva, jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja;
- raziskovanje in razvoj jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja;
- ogrožanje varnosti s spuščanjem nevarnih snovi oziroma povzročanjem požarov, poplav ali eksplozij;
- motnje ali prekinitve oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi za življenje ljudi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo življenje ljudi.

Še poseben poudarek je v Kazenskem zakoniku namenjen primerom, če se namen iz prejšnjega odstavka izvede z uporabo ali grožnjo uporabe jedrske ali druge radioaktivne snovi oziroma naprave, s poškodovanjem jedrskega objekta, tako da se izpušča radioaktivna snov ali omogoča njen izpust, če se z grožnjo ali uporabo sile zahteva jedrska ali druga radioaktivna snov, naprava ali jedrski objekt.

2.2 Zgodovina terorizma

Pojem terorizem so prvič uporabili med francosko revolucijo, in sicer v obdobju diktature jakobincev od 2. junija 1793 do 27. julija 1794, ko so ti izredno ostro obračunavali s svojimi nasprotniki in jih v tisočih pošiljali na morišča (Čuček, 1981). Uporabljali so ga vodje sistematskega odstranjevanja »izdajalcev« med revolucionarnimi odbori, z njim so namreč imenovali najboljšo možnost za obranitev svobode. Ko se je francoska revolucija izrodila, pa je ta beseda začela označevati srdito državno nasilje in usmrčevanje z znamenitimi giljotinami (Terorizem, Wikipedia).

Iz tega sledi, da terorizem nikakor ni nov fenomen v sodobnem svetu, temveč je tak način dejavnosti poznan že od začetkov razvoja politike in nadprimitivnih družbenih odnosov (Terorizem, Wikipedija), vsaj 2000 let (Urdih, 2019). Prve zapise besede terorizem najdemo že v dokumentih iz leta 135, ko so upor (Pettiford in Harding, 2005), s katerim so se judovski fundamentalisti izživljali nad Rimljani v Palestini (Terorizem, Wikipedija) in zaradi katerega je prišlo do uničenja Jeruzalema, označili za teroristično dejanje (Pettiford in Harding, 2005, povzeto po Urdih, 2019). Svet za zunanje zadeve ZDA, ki se ukvarja s teorijo terorizma, v svojem dosjeju teroristov omenja razbojniške kulte v Indiji, ki so pobijali mimoidoče zaradi žrtvovanja hindujskemu božanstvu (sedmo stoletje), prav tako poznamo bližnjevzhodno šiitsko sekto Asasini, ki je pod vplivom omamljenosti od hašiša pobijala politične nasprotnike (Terorizem, Wikipedija).

2.3 Vrste terorizma

Glede na cilje, motive in delovanje terorističnih organizacij je mogoče opredeliti več vrst in podvrst terorizma. Obstaja več opredelitev vrst terorizma. V tej oceni so povzete oziroma prirejene po Europolu (Europol, 2020), ki terorizem loči na pet osnovnih vrst, poleg tega pa so v tem podpoglavju pod razdelkom 2.3.6 opisane še nekatere druge vrste terorizma, ki pa ne izhajajo iz opredelitve Euopola.

2.3.1 Verski oziroma versko podprt terorizem

Terorizem te vrste izvaja nasilje zaradi vere in religije. Je najnevarnejša vrsta napadov, v katerih se izvajajo tudi samomorilske akcije in pri kateri za uresničitev visokih religijskih ciljev teroristi žrtvujejo tudi svoja življenja. Njihov glavni namen je doseči verske spremembe. Zajeti želijo čim večje število žrtev, saj bi tako njihova dejanja povzročila temeljitejše spremembe. V skrajnih primerih so žrtve vsi, ki niso člani verskih skupnosti, ki jim pripadajo teroristi. To vrsto terorizma uporablja največ skupin. Med najbolj poznane skupine verskega terorizma spadajo Al Kaida, palestinski Hamas, japonski Aum Šinrikjo in libanonski Hezbolah (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Znana organizacija je tudi Džamaja Islamija. Sem nedvomno spada tudi Islamska država Iraka in Levanta (Isil). Glede na to, da sta njihov izvor in delovanje v sodobnem času tesno povezano z islamom, se v Evropi ta vrsta terorizma pogosto imenuje džihadistični terorizem (povzeto po Europol, 2020). Vse našteje skupine spadajo med najodmevnejše teroristične skupine na svetu (Urdih, 2019). Teroristično skupino Al Kaida je ustanovil Osama bin Laden leta 1988. Njeni najbolj znani napadi so bili napadi v ZDA 11. septembra leta 2001, v katerih so bile 3004 smrtne žrtve, štirje samomorilski napadi na podzemno železnico v Londonu s 56 smrtnimi žrtvami in napad na štiri vlake v Madridu leta 2004, ki je povzročil 191 smrtnih žrtev (Pettiford in Harding, 2005, povzeto po Urdih, 2019). Al Kaida se je sprva bojevala proti sovjetski Rdeči armadi v

afganistanski vojni, nato pa se je združila še z drugimi islamskimi organizacijami, kot so islamski džihad in islamska skupina. Skupaj so ustanovile organizacijo, ki želi ustvariti vseislamsko državo in zrušiti tiste države, ki nimajo islamskih interesov (Augustyn, Bauner in Duignan, 2018, povzeto po Urdih, 2019). Palestinska sunitaska organizacija Palestinski Hamas je organizacija, ki jo je leta 1987 ustanovil šejk Ahmed Jasin. Organizacija je izvedla številne napade proti Izraelu, dejavna je še zmeraj. Leta 2018 so člani Hamasa izvedli veliko demonstracij – poskušali so prečkati mejo z Izraelom (Augustyn, Bauer in Duignan, 2018, povzeto po Urdih, 2019). V Izrael so pošiljali zažigalne zmaje in balone ter tako požgali 1200 hektarjev zemljišč. Napadi so trajali več mesecev, v njih je umrlo 60 ljudi, poškodovanih pa je bilo 2700 oseb (Tvizer, Blumethal, Porat, Tzuri in Rubinstein, 2018, povzeto po Urdih, 2019). Aum Šinrikjo je japonska verska sekta, ki jo je leta 1987 ustanovil njen vodja Shoko Asahara. Njen najodmevnejši napad je napad z živčnim strupom sarinom v tokijski podzemni železnici, ki se je zgodil leta 1995. V napadu je umrlo 12 ljudi, okoli 5000 pa je bilo ranjenih. Aum Šinrikjo je bila prva teroristična skupina, ki je v svojih napadih uporabila orožje za množično uničevanje. Leta 2018 so usmrtili zadnjega člana te skupine (Bonino, 2010, povzeto po Urdih, 2019). Libanonski Hezbolah sta leta 1982 ustanovila Mohammad Hussein in Imad Mughniyah (Urdih, 2019). Najodmevnejši napadi so bombni napadi v Libanonu leta 1983. V napadu je umrlo 283 oseb. Hezbolah je teroristična in paravojaška organizacija, ki zastopa predvsem šiite na jugu Libanona. Organizacija je še vedno dejavna (Urdih, 2019). Džamaja Islamija (Jemaah Islamiyah) je teroristična organizacija, povezana z Al Kaido in afganistanskimi Talibani. Njen cilj je ustanovitev enotne islamske države jugovzhodne Azije. Odgovorna je za vrsto terorističnih napadov, zlasti v prvem desetletju tega stoletja in predvsem v Indoneziji. Najbolj znan teroristični napad, ki so ga izvedli, je bombni napad na Baliu leta 2002 z 202 smrtnima žrtvama (Jemaah Islamiyah, Wikipedia). V zadnjem času pa je najbolj znana tovrstna organizacija Islamska država Iraka in Levanta (Isil), v novejšem času imenovana tudi Isis (Islamska država Iraka in Sirije) ali na kratko IS (Islamska država). Isil je džihadistična vojaška teroristična skupina v Iraku in Siriji, ki izhaja iz Al Kaide in želi ustvariti islamsko državo (kalifat), v katerem bi vladala šeriatsko pravo in vahibistična različica islama. Skupina je razglasila versko avtoriteto nad vsemi muslimani sveta, v svoj kalifat pa želijo vključiti Sirijo, Jordanijo, Izrael, Palestino, Libanon, Ciper in del južne Turčije. Islamska država je bila razglašena leta 2014 (Islamska država, Wikipedija). Odgovorna je za številne teroristične napade po svetu v zadnjem desetletju. Oktobra 2019 je bil ubit njen vodja Abubakr al-Baghdadi (Europol, 2020). V sodobnem času delujejo tudi druge džihadistične teroristične organizacije, verjetno pa je Isil najnasilnejša, najbolj surova in najbolj skrb vzbujajoča teroristična organizacija današnjega časa.

2.3.2 Etnonacionalistični in separatistični terorizem

Nacionalistični teroristi so predani in zvesti določeni skupini, etniji, ki jo država, v kateri živijo, zatira. Cilj pripadnikov teh skupin je ustvariti samostojno neodvisno državo za svojo nacijo (skupnost). Nacionalistične teroristične skupine imajo svoje kulturo, vero in običaje. Ta vrsta terorizma velja za najuspešnejšo, saj dobi največ podpore. Njeni pripadniki uporabljajo najmanj nasilja, saj jih omejuje njihova prepoznavnost v svetu. Nacionalistični terorizem je težko opredeliti, ker se člani teh skupin pretvarjajo, da so borci za svobodo (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Teroristične skupine, ki

pripadajo tej vrsti terorizma, so IRA – Irska republikanska armada (IRA), Palestinska osvobodilna organizacija (PLO), baskovska separatistična organizacija (ETA) (Baskovska očetnjava in svoboda – *Euskadi ta Askatasuna*) in Kurdska delavska stranka. Irska republikanska armada spada med najbolj znane evropske nacionalistične in teroristične skupine. Ustanovljena je bila leta 1916, bolj poznana pa je postala leta 1969, ko je v njej nastalo več frakcij. Palestinska osvobodilna organizacija je bila ustanovljena leta 1964 z namenom izbrisa Izraela. V šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je organizacija vodila teroristično vojno proti izraelskim ciljem. Po vsem svetu so ugrabljali letala, uničevali in bombardirali hotele ter druge objekte, umorili pa so tistega politika, za katerega so menili, da ima nedovoljene stike s sovražnikom. Baskovska separatistična organizacija je nastala leta 1959 s ciljem ustanovitve neodvisne socialistične baskovske države na območju severovzhodne Španije. V organizaciji so se borili za neodvisnost, med svojim delovanjem pa so izvedli skoraj 900 umorov. Organizacija je delovala po vsej Španiji, njeni pripadniki so se ukvarjali s preprodajo drog, ropi in ugrabitvami. Uspešna je bila pri reševanju baskovskega političnega konflikta, zato se je odmaknila in postala nedejavna (Masters in Rebaza, 2018, povzeto po Urdih, 2019). Kurdska delavska stranka velja za marksistično-leninistično uporniško skupino, ki se je borila za pridobitev neodvisne kurdske države Kurdistan v jugovzhodni Turčiji in na drugih območjih, kjer živijo Kurdi. Ustanovljena je bila leta 1974, sestavljajo pa jo večinoma turški Kurdi. Sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja je skupina začela uporabljati teroristične taktike; ugrabljala je turiste v turističnih krajih po celotni Turčiji in izvajala bombne napade po Evropi. Njenega voditelja in ustanovitelja Abdulaha Ocalana so leta 1999 ugrabile turške enote (povzeto po Urdih, 2019). V Franciji je znana skupina Front de Libération Nationale Corse (Corsican National Liberation Front – FLNC), ki se zavzema za osamosvojitve Korzike in odcepitev od Francije, a je svojo aktivnost po letu 2014 bistveno zmanjšala (Europol, 2020), po letu 2016 pa znova nekoliko povečala (National Liberation Front of Corsica, Wikipedia). Med pripadnike tovrstnega terorizma se uvršča tudi vojaška teroristična organizacija Osvobodilni tigri tamilskega Elama na Šrilanki – Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) (Europol, 2020), ki se je med letoma 1976 in 2009, ko je bila uničena, zelo aktivno borila za ustanovitev neodvisne države tamilski Eelam na tamilskem delu Šrilanke (Liberation Tigers of Tamil Eelam, Wikipedia). V to kategorijo spadajo tudi skupine, ki so t. i. separatistični terorizem izvajale v bivših kolonijah evropskih držav: židovske milice Irgun in Lehi na območju Palestine, ki so se borile proti britanskemu kolonializmu, Fronta narodne osvoboditve, ki je izvajala napade na tarče francoskih oblasti v Alžiriji v petdesetih letih prejšnjega stoletja (Terorizem, Wikipedija). Enako velja za terorizem narodnoosvobodilnih gibanj. Ta podvrsta terorizma je bila značilna v afriških in azijskih državah. Skupine so se borile za svobodo pred takrat prevladujočimi belci. V večini držav je dekolonizacija potekala brez konfliktov, kenijska skupina Mau Mau pa se je leta 1950 kljub vsemu odločila za upor nad evropskimi priseljenci. Njen glavni cilj je bil odstraniti britansko vlado in vse belce iz države. Skupina je upor nad Evropejci izvedla, ker so ti dostopali do njenega ozemlja, obrezovali ženske in dajali prenizke plače. V uporju je bilo ubitih 32 britanskih priseljencev ter 200 britanskih policistov in vojakov. Skupina je bila aktivna do leta 1960 (povzeto po Urdih, 2019). Te podvrste terorizma je sicer vse manj.

2.3.3 Levičarski in anarhistični terorizem

Terorizem te vrste imenujemo tudi marksistični ali komunistični terorizem, saj so njegovi pripadniki podpirali delavce, ki so se upirali proti svojim nadrejenim. Levičarski teroristi so podpirali zamisli, ki jih je postavil Karl Marx, nagibali so se k uničenju kapitalističnega sistema in ga želeli preusmeriti v bolj socialistično naravnano smer. Levičarski terorizem je bil najaktualnejši v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Najpogostejše žrtve teh napadov so bili politiki, bančniki, gospodarstveniki, velekapitalisti in vojaški častniki (povzeto po Urdih, 2019). Med levičarske teroristične skupine uvrščamo ameriško formacijo Weathermen (Terorizem, Wikipedija), nemško skupino Baader-Meinhof ali RAF – Frakcija rdeče armade, japonsko Rdečo armado in italijansko Rdečo brigado. Frakcijo rdeče armade sta ustanovila Gudrun Ensslin in Andreas Baader leta 1968 v Zvezni republiki Nemčiji. Frakcija je bila levičarska teroristična skupina, ki je v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja močno pretresla evropski svet in povzročila politično krizo, tako imenovano "nemško jesen". Pripadniki frakcije so ugrabili letalo Lufthansa s 86 potniki, ugrabili so tudi znane politične osebnosti, izvajali so bombne napade in uboje. Skupina je bila dejavna do leta 1998. Japonska Rdeča armada se je oblikovala leta 1970. Njena prednostna cilja sta bila uničiti japonsko vlado in monarhijo ter spodbuditi revolucijo v svetu. Največ napadov je japonska Rdeča armada izvedla v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, med njimi so najbolj znani pokol na letališču v Izraelu leta 1972, ugrabitev dveh japonskih letal in poskus napada na ameriško veleposlaništvo v Kuala Lumpurju. Delovati je prenehala leta 2002. Italijanska organizacija Rdeče brigade je bila italijanska teroristična organizacija, ki so jo ustanovili leta 1969. Sprva je bila dejavna predvsem v industrijskih mestih na severu Italije. Največ napadov je izvedla med letoma 1970 in 1988. Eden najodmevnejših napadov se je zgodil, ko so ugrabili in umorili italijanskega ministra Alda Mora, ki je zagovarjal krščansko demokracijo. Glavni cilj Rdečih brigad je bil uničiti demokratično politiko in utrditi pot marksističnim zamislim. Organizacija je prenehala delovati konec osemdesetih let prejšnjega stoletja (povzeto po Urdih, 2019).

Med specifične levičarske teroristične organizacije spada tudi kolumbijska revolucionarna teroristična skupina FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia), katere glavni vir financiranja je kokain. Revolucionarne oborožene sile so se oblikovale v Kolumbiji leta 1964, njihovo delovanje pa se je končalo leta 2017. Njihovi ustanovitelji so bili kmetje ter delavci, ki so se združili in uprli proti neenakim državnim pravicam. Napade so izvajali na policiste, policijske postaje in na vojake (Urdih, 2019). Gre za terorizem, ki sodeluje s proizvodnjo, transportom in trgovanjem s prepovedanimi drogami, kar predstavlja njihov glavni vir financiranja, za dosego svojih političnih in drugih ciljev pa uporabljajo teroristične metode. Tak način delovanja je opredeljen tudi kot narkoterorizem. Ta podvrsta terorizma je bila prvič opredeljena leta 1983 (povzeto po Urdih, 2019).

Zaradi obsežnega vseevropskega fenomena atentatov in drugih napadov, zlasti med letoma 1870 in 1920, ki so jih izvajali anarhisti, je bila opredeljena posebna kategorija anarhističnega terorizma (Terorizem, Wikipedija). Pri tej obliki terorizma gre za napade na pomembne politične osebnosti, na njihove mehanizme in imetje, na državne ustanove ter na obstoječi državni sistem. Cilj anarhistov je ukiniti vse oblike vlade in

oblasti. Večino teh akcij so dosegli z bombardiranjem in umori znanih politikov. Največ žrtev nasilja anarhističnega terorizma je bilo v 19. stoletju, med njimi sta tudi ruski car Aleksander II., ki so ga leta 1881 umorili pripadniki skupine Narodnaya Volya, in francoski predsednik Franceis Sadi. Prav tako sta jim pripisana bombardiranje na observatoriju v Greenwichu v Londonu leta 1894 in umor ameriškega predsednika Williama McKinleya leta 1901, ki ga je izvedel anarhist Leon Czolgosz (povzeto po Urdih, 2019). Ta oblika terorizma je aktualna tudi zaradi dejstva, da je bilo dogajanje na tako imenovanih antiglobalističnih demonstracijah, ki so se začele leta 1999, pogosto označeno za aktivnosti anarhistično usmerjenih terorističnih skupin. Pri tem je pogosto šlo za poskus kriminalizacije množičnih gibanj (Terorizem, Wikipedija).

2.3.4 Desničarski terorizem

Na drugi strani poznamo desničarske organizacije in v to smer usmerjene teroristične skupine. Pripadnike desničarskih terorističnih skupin je težko opredeliti, saj poznamo različne opredelitve za desničarski terorizem. Desničarski ekstremisti so praviloma najšibkejši in najslabše organizirani med vsemi terorističnimi organizacijami. Gre za napade na tujce, priseljence, pripadnike drugih manjšin in predvsem na pripadnike tretjih držav. Skupaj z desničarskimi skupinami se je razvil tudi nov, poseben stil njihovih članov. Pripadniki imajo značilne gole glave, tetovaže z rasističnimi podobami in zelene jakne. Desničarske skupine so bolj organizirane v ZDA, kjer so imele na voljo več finančnih sredstev. Med tovrstne skupine lahko uvrstimo tudi Odrede smrti, ki so delovali v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v latinskoameriških državah (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Primer takega odreda je bil leta 1980 v Salvadorju. Člani odredov smrti so bili videti kot navadni civilisti. Imeli so zelo dobro oborožitev, delovali so tajno in prikrito. Njihov glavni namen je bil ugrabljati osebe, ki so bile povezane z odporniškimi gibanjem, ki se je takrat odvijalo v Salvadorju (povzeto po Urdih, 2019). Med bolj znane neofašistične teroristične organizacije je spadala tudi italijanska Nuclei Armati Rivoluzionari – NAR, ki je v času svojega delovanja (1977–1981) v Italiji izvedla številne teroristične napade in politične umore (Tomše, 2016). Med pripadnike desničarskega terorizma se uvrščajo tudi ekstremni nacionalisti in rasisti oziroma neofašistični teroristi, ki si prizadevajo za odpravo liberalnih režimov v zahodni Evropi ter vzpostavitev fašističnih držav (Terorizem, Wikipedija). Znani primer tovrstne manifestacije terorizma sta napada Andersa Behringa Breivika v Oslu in na otoku Utoya na Norveškem julija 2011.

2.3.5 Terorizem s posebnim interesom in terorizem z enim samim vprašanjem

Terorizem s posebnim interesom (Special-issue terrorism) in terorizem z enim samim vprašanjem (Single-issue terrorism) je vrsta terorizma, ki se v nasprotju z drugimi vrstami terorizma osredotoča na nekaj ali samo na eno vprašanje oziroma področje, in ne na bolj razširjene politične, verske ali druge družbene razmere, vprašanja ter spremembe (Friedlander, 1979, povzeto po Special-interest terrorism, Wikipedia). Pripadniki terorizma posebnega interesa izvajajo nasilna dejanja v prepričanju oziroma z namenom, da bi z njimi prisilili družbo k spremembi svojega odnosa do neke problematike. Običajno gre za problematiko, povezano z okoljem, jedrsko tehnologijo in splavom (United States congressional hearing, Wikipedia, povzeto po Special-intrest terrorism, Wikipedia). Najbolj znana podvrsta tovrstnega terorizma je ekoterorizem (Smith, povzeto po Special-intrest terrorism, Wikipedia). Glavni cilj ekoteroristov je

onesnaževanje narave, kar vključuje onesnaževanje zalog vode, grožnje za uničevanje energetskih javnih služb ter še druge možnosti, ki bi lahko kakor koli onesnažile ali uničile naravo. Ekoterorizem bi lahko opredelili tudi kot nezakonito ali namerno uničevanje, izkoriščanje in spreminjanje okolja. Najvidnejša sprememba okolja se zgodi tam, kjer se zgodijo oboroženi spopadi oziroma vojne. Takšne spremembe okolja so zelo hude, dolgotrajne in močno razširjene (Elliot, 2018, povzeto po Urdih, 2019). Med ekoterorizem se na neki način uvrščajo še druge dejavnosti, ki so povezane z mučenjem živali, h katerim spadata izvajanje laboratorijskih poskusov na živalih in prodaja delov živalskih teles, kot so živalska krzna, slonovina in rogovi nosorogov (povzeto po Urdih, 2019). Poznamo tudi ekološki terorizem, h kateremu spada delovanje okoljevarstvenih organizacij ter radikalnih okoljskih aktivistov, ki nasprotujejo izkoriščanju in onesnaženju okolja. Ti želijo s povzročanjem strahu, preprečevanjem delovanja in povzročanjem materialne škode prestrašiti posameznike, organizacije, podjetja in vlade, ki s svojimi dejanji kakor koli povzročajo škodo, obremenjujejo ali izkoriščajo okolje in živali (Hoek, 2010, povzeto po Domjanič in Dobovšek).

2.3.6 Druge vrste terorizma

Med druge vrste terorizma, ki niso povzete po opredelitvi Europola, lahko uvrstimo državni terorizem. Ta podvrsta terorizma se uporablja kot orodje za svoje zunanje in notranje politike. Teroristične skupine se navadno organizirajo s podporo radikalnih držav. Tako ločimo državni terorizem, ki nasprotuje drugim državam (Iran, ki spodbuja libanonski Hezbollah, in v preteklosti Libija, ki je priznala bombni napad na ameriško potniško letalo leta 1988), in državni terorizem, ki nasprotuje notranjemu delovanju ter političnim nasprotnikom (latinskoameriške države v času vojaških diktatur) (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Nekatere razvite države zahodnega sveta kot teroristične države označujejo države »na osi zla« Kuba–Libija–Sudan–Sirija–predhodni Irak–Iran–Severna Koreja (Terorizem, Wikipedija). K tej obliki terorizma štejejo tudi terorizem v nacistični Nemčiji (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019).

Omeniti je treba še t. i. informacijski ali kibernetiski terorizem, ki se glede na svoje cilje uvršča med najmlajše manifestacije terorizma (Kibernetiski terorizem, Wikipedija). Lahko ga opredelimo bodisi kot nova vrsta ali podvrsta terorizma, lahko pa tudi kot ena izmed pojavnih oblik oziroma modusov v tem poglavju naštetih vrst terorizma. Slednje se lahko podkrepí na primer z dejstvom, da Isil kot predstavnica džihadističnega terorizma ali skupine, ki deluje v njenem imenu, za dosego svojih ciljev zelo uspešno uporabljajo tudi kibernetiski terorizem (Kovačič, 2016). Vsekakor pa kibernetiski terorizem spada med nekonvencionalni in obenem sodobni terorizem. V sodobnem času in svetu je kibernetiski terorizem zaradi velike odvisnosti od modernih informacijskih tehnologij pomemben oziroma nevaren za celotno družbo. V današnjem času kritično infrastrukturo, kot so na primer oskrba z elektriko, vodo in plinom ter tudi banke in finančne ustanove, upravljajo računalniki oziroma računalniški sistemi, ki predstavljajo ranljivost, ki jo lahko teroristi izkoristijo (Kibernetiski terorizem, Wikipedija). Večina držav t. i. zahodnega sveta se pomena in groženj kibernetiskega terorizma dobro zaveda.

Kibernetiski terorizem predstavlja načrten, pogosto politično motiviran napad na informacijo, računalniški sistem, računalniške programe in podatke. Je konvergenca terorizma in kibernetiskega okolja. Pogost cilj napada kibernetiskega terorizma je

uničenje ali poškodovanje kritične informacijske oziroma druge infrastrukture. Sem spadajo napadi na strojno in programsko opremo, pri čemer je stranska posledica tudi uničenje podatkov. Najpogostejša oblika kibernetkega terorizma so napadi na informacijske sisteme. Glavni namen obsega pridobitev, spremembo ali uničenje vsebine elektronskih datotek, računalniških sistemov ali materiala, ki ga ta vsebuje. Druga oblika kibernetkega terorizma vključuje uporabo interneta in informacijskih sistemov za izvedbo klasičnega terorističnega napada. Teroristi spletne storitve izvajajo tudi za druge potrebe, kot so na primer načrtovanje, koordiniranje, oglaševanje, rekrutiranje, propaganda in zbiranje finančnih sredstev, kar med drugim izvaja tudi Isil (Kovačič, 2016, in Kibernetki terorizem, Wikipedija).

Kibernetki terorizem je, kot že omenjeno, razmeroma nova vrsta oziroma oblika terorizma, ki se je začela pojavljati v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko se je družba vse bolj privajala na računalniško tehnologijo. Kibernetki terorizem se izvaja tako, da napadalci z napadi na različne računalniške sisteme pridobijo želene podatke ciljnih držav, skupnosti in organizacij. Napad je opredeljen kot informacijsko-terorističen, če povzroči nasilje nad osebami ali premoženjem oziroma če povzroči vsaj dovolj škode in strahu zaradi smrtnih žrtev, hudih telesnih poškodb ali gospodarskih izgub. Najpogostejši cilj napadalcev je ustrahovati in tako prisiliti vlado, da podpre teroristične politične in socialne cilje. Kibernetki napadi so za napadalce privlačni tudi zato, ker so cenovno dostopni glede na stroške razvoja, vzdrževanja in uporabe naprednih orodij (povzeto po Urdih, 2019). Lahko so izvedeni iz oddaljene lokacije in anonimno. Kibernetki terorizem je tudi privlačen z vidika medijskega pokritja, saj tako javnost kot mediji kibernetkim napadom namenjajo veliko pozornosti (Kibernetki terorizem, Wikipedija).

Čeprav se kibernetki terorizem po metodah in tehnikah ne razlikuje od drugih zlonamernih napadov na informacijske sisteme, je med njimi pomembna razlika. Teroristi v kibernetkem okolju imajo enako motivacijo oziroma cilj kot klasični teroristi, to pa je vplivanje na družbene in politične spremembe. Prav tako svetovni splet izkoriščajo za doseg svojih ciljev. Najpogostejša motivacija storilcev klasične računalniške kriminalitete pa je želja po dokazovanju, pogosto tudi odkrivanje in opozarjanje na varnostne primanjkljaje. V tej točki lahko pride do sodelovanja med njimi in teroristi, kadar so ti pripravljeni ponuditi dovolj visoka finančna sredstva za izvedbo napada na informacijski sistem vladnih ustanov, korporacij ali na sisteme kritične infrastrukture (Kibernetki terorizem, Wikipedija).

Teroristična dejanja, storjena na računalnikih, so posredna, vendar so kljub temu lahko posledice katastrofalne, včasih tudi večje kot pri klasičnih terorističnih napadih. Škoda kibernetkega terorizma se manifestira v ekonomski obliki, ob posebnih pogojih pa se lahko izkaže tudi v poškodbah ali smrti ljudi (na primer, kadar gre za napad na kritično infrastrukturo, pomembno za oskrbo ljudi).

Čeprav je veliko računalniških ranljivosti mogoče zmanjšati, je nemogoče, da bi se znebili vseh tovrstnih ranljivosti. Četudi tehnologija omogoča dobro varnost, je pogosto uporabljena na način, ki omogoča napade (Kibernetki terorizem, Wikipedija).

Hibridne grožnje si v tem pregledu tudi zaslužijo svoje mesto, saj se bo pomembnost tovrstnih groženj v svetu v prihodnosti verjetno povečevala. Hibridne grožnje se lahko izvajajo tudi s terorističnimi aktivnostmi.

Hibridne grožnje (izraz je sicer star komaj dobro desetletje) niso nove oblike groženj, temveč so implikacije že obstoječih subverzivnih oblik, katerih hitrost, obseg in pogostost pojavljanja so se s sodobnimi tehnologijami okrepili, zaradi česar so lahko povezane tudi s terorističnimi aktivnostmi. Hibridne grožnje so večdimenzionalne, izjemno horizontalno razpršene, obsegajo pa predvsem politično-diplomatski, informacijski, vojaški, gospodarski, finančni, obveščevalni in pravni vidik, pri čemer je lahko vsak hibridni scenarij drugačen. Hibridne grožnje predstavljajo medsebojno povezano, kompleksno in nepredvidljivo visoko integrirano uporabo prikrite ali odkrite kombinacije tradicionalnih ter neregularnih vojaških in civilnih ter kriminalnih metod in sredstev, ki jih vodijo in izvajajo državni in nedržavni akterji. Ti uporabljajo različne metode, vrste in načine hibridnega delovanja, s čimer se zamegljuje meja med mirom, krizo, konfliktom in vojno. Dejavnosti hibridnih akterjev so usmerjene v šibke točke ciljane države ali družbe z namenom destabilizacije, povzročanja zmede in povečanja ranljivosti zaradi doseganja svojih geopolitičnih interesov in vpliva. Akterji s svojimi hibridnimi metodami, dezinformacijami, lažnimi novicami, vpletanjem v demokratične politične procese vplivajo na stabilnost demokratično izvoljenih struktur oblasti, ustavne in družbene ureditve ter mednarodnih ustanov, ovirajo in slabijo zmožnost demokratičnega in ustavno opredeljenega političnega odločanja ter oblikovanja učinkovite nacionalne politične agende, sprožajo radikalizacijo in rekrutacijo skrajnih gibanj ter vplivajo na javno mnenje v državi, kar dosegajo z usmerjanjem akterjev, ki so tako zlorabljeni za hibridno delovanje. Kibernetski napadi z zlorabo informacijske tehnologije in z metodo sabotaze predstavljajo izziv za vzdrževanje odpornosti ključnih funkcij države in družbe ter kritične infrastrukture. Izvajajo ekonomsko vplivanje in izsiljevanja ter nezakonito izrabo finančnih sistemov tudi za financiranje terorizma ali pa vplivajo na nacionalne strukture. Dejavnosti hibridnih akterjev so bolj ali manj podprte z intenzivnim obveščevalnim delovanjem. Upravičena je domneva, da bodo vojaške hibridne oblike delovanja poleg konvencionalnega ali nekonvencionalnega vojskovanja vključevale tudi zlorabo orožja za množično uničevanje ter teroristična delovanja, na lokalno omejenem območju tudi z uporabo jedrskih, radioloških, kemičnih in bioloških elementov (Vlada RS, 2019).

3 Konvencionalne in nekonvencionalne oblike terorizma

3.1 Konvencionalne in nekonvencionalne oblike terorizma, sodobni terorizem in trendi

Oblike terorističnih napadov oziroma izvedbene oblike ali modusi terorizma se delijo na konvencionalne in nekonvencionalne. Pri konvencionalnem terorizmu je glavni cilj terorističnih skupin povzročiti čim večjo škodo, čim hujše poškodbe oseb, celo njihovo smrt. S takimi dejanji želijo čim bolj prestrašiti druge prebivalce in doseči čim več nadzora nad oblastmi, da bi te storile ali opustile neko dejanje. Za nekonvencionalni terorizem so značilni množično uničevanje, uporaba jedrskega orožja in informacijske grožnje (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019).

3.1.1 Konvencionalne oblike terorizma

Pri konvencionalnem terorizmu so cilji teroristov zmeraj isti, spreminjajo se le sredstva, s katerimi teroristi izvajajo nasilna dejanja. Uporabljajo različne oblike napadov, med katere spada uporaba vseh vrst strelnega orožja in eksplozivnih sredstev (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019), pri čemer pogosto dosejajo cilje s čim cenejšimi in preprostejšimi sredstvi. Večina žrtev se poškoduje v eksplozijah zaradi samomorilskih bombnih napadov. Tudi napade z vozili, zlasti samomorilske, štejemo med konvencionalno orožje (povzeto po Urdih, 2019) oziroma konvencionalne oblike terorizma.

Najpogostejše taktike oziroma pojavne oblike delovanja konvencionalnih teroristov so:

- atentati: to so načrtovana dejanja, ki se nanašajo na uboje pomembnih političnih oseb. Gre za napad na osebo, ki teroristom predstavlja določeno nevarnost oziroma deluje proti njim. Teroristi uporabljajo atentate, da bi pridobili čim več pozornosti medijev in da bi se ljudje počutili čim bolj ogrožene. Tako javnost opozorijo, da jih nihče ne more obvarovati pred njihovo organizacijo (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- požigi: v teh primerih gre večinoma za prikrivanje sledi. Za to vrsto taktike ni potrebnega veliko znanja, dejanja pa niso tako odmevna kot druga. Pri teh dejanjih gre za nizko stopnjo tveganja (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- sabotaže: teroristi uporabijo sabotažo, ko želijo ogroziti varnost državnih organov in državnih organizacij neke države. Njihov glavni cilj je prikazati, kako zelo so v resnici ranljive velike in močne družbe ter korporacije. Tudi s to taktiko pritegnejo veliko pozornosti medijev (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- podstavljanje eksplozivnih teles: teroristične skupine razpolagajo s širokim krogom eksploziva in eksplozivnih sredstev. Eksplozivne naprave niso drage in jih je mogoče hitro ter preprosto izdelati. Prednost bombnih napadov je za napadalce ta, da imajo svoje žrtve pod nadzorom, saj jih omejujejo s časom detonacije. Ker je veliko različnih tehnik za detonacijo, predstavlja ta oblika za teroriste manjše tveganje (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- zajetje talcev: pri zajetju talcev je lahko vključena samo ena oseba ali pa jih je vključenih več. Talce zadržujejo, da bi pridobili čim več pozornosti javnosti za dosego političnih ciljev in drugih ugodnosti. Ta dejanja so za storilce precej tvegana (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);

- ugrabitve: teroristi že od nekdaj izvajajo različne vrste ugrabitev. Ugrabitev je podobna zajetju talcev, le da se izvaja na skrivnejši način. Ugrabitev bi lahko opredelili kot odvzem osebe s silo, grožnjo ali prevaro, z namenom zadrževanja te osebe proti njeni volji. Ugrabitelji ugrabijo navadno eno ali več oseb in jim postavijo določene zahteve, ki so večinoma ekonomske ali politične narave. Z ugrabitvami najprej vzbudijo veliko pozornosti v medijih, ki pa začne postopoma upadati. Za izvedbo ugrabitve sta za napadalce potrebna tako dober načrt kot močna logistična podpora (povzeto po Urdih, 2019);
- samorazstrelitve: namen samorazstrelitev je ubiti čim več ljudi in povzročiti veliko materialno škodo. Ta oblika je najlažje izvedljiva, saj za izvedbo ni potrebnega velikega načrtovanja ali organizacije pobega. Samomorilcu ni treba skrbeti za svojo varnost, ker vstopa po lastni volji v svojo smrt. To dejanje spodbuja tudi druge teroriste in v njih vzbuja občutek ponosa. Samorazstrelitve so skoraj zmeraj versko naravnane (Horowitz, 2015, povzeto po Urdih, 2019);
- ugrabitve zrakoplovov in drugih prevoznih sredstev: pri takih dejanjih teroristi prevzamejo nadzor nad letalom ali katerim drugim prevoznim sredstvom, bodisi nad ladjami, vlaki ali avtobusi. Teroristi najpogosteje izvajajo letalske ugrabitve, saj imajo letala več mobilnosti in so zelo ranljiva (povzeto po Urdih, 2019);
- lažni preplah: pri lažnem preplahu se pojavijo le grožnje, psihične obremenitve in strah brez materialne škode. Ta oblika je zelo škodljiva, saj se z njo oslabi delovanje varnostnih sil, ki se pozneje pri resničnih napadih ne odzovejo dovolj učinkovito (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- zasedba objektov: pri teh dejanjih teroristične skupine zasedejo pomembno zgradbo ali objekt, ki simbolično predstavlja velik vpliv nad javnostjo, da bi dokazali, česa so zmožni, in da bi dobili veliko medijske pozornosti. To dejanje spada med ene najbolj tveganih za teroriste, ker so varnostne sile navadno dobro pripravljene in imajo dovolj časa za ukrepanje (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- oboroženi ropi: ti se navadno izvedejo zato, da si potem teroristi olajšajo nadaljnje delo in si priskrbijo uporabne finančne vire. Z ropi bank pridobijo finančna sredstva za novo orožje. Njihov namen je tudi prikazati šibkost uradnih oseb in varnostnih služb. Teroristom največkrat uspe opraviti velike rope z največjimi dobički (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019).

3.1.2 Nekonvencionalne oblike terorizma

Nekonvencionalen navadno pomeni biti zunaj običajnega oziroma zunaj zavez in konvencij. Da neki grožnji pripišemo nekonvencionalnost, mora izpolniti pogoje redkosti, nerazširjenosti in biti v nasprotju s prevladujočimi družbenimi pravili ter normami. Nekonvencionalno lahko postane konvencionalno, ko se spremenijo okvirni pogoji (Eikenberry, 2014, povzeto po Stonič, 2017). V to kategorijo spada orožje za množično uničevanje – kemično, biološko in jedrsko orožje. Te vrste orožja se med seboj razlikujejo po načinu zahtevnosti in uporabnosti. Kemično in biološko orožje je preprosto izdelati, zato to izvaja večina teroristov, medtem ko je jedrsko orožje za večino teroristov nedosegljivo. K novejši obliki nekonvencionalnega terorizma uvrščamo še kibernetški terorizem (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019). Ker se tehnologija hitro razvija, se s tem večajo možnosti za izvajanje tehnoloških operacij z zelo majhnim tveganjem. Napadi se lahko izvedejo kjer koli, le da je računalnik

povezan z internetom. Škoda, storjena s kibernetским terorizmom, je navadno velika. Teroristične skupine uporabljajo kibernetiski kriminal kot glavni vir financiranja. Raziskovalci menijo, da lahko napadalci naredijo več škode s tipkovnico kot z bombo. Oškodovani so tako posamezniki kot podjetja in celo državna infrastruktura. Glavni cilji teroristov pri izvajanju informacijskega terorizma so uničenje računalniških sistemov, kraja identitete, sprememba ali uničenje elektronskih datotek ter uporaba informacijskih sistemov za izvedbo terorističnega napada (povzeto po Urdih, 2019).

3.1.3 Sodobni terorizem in trendi

Današnji terorizem ni več tak kot nekoč, v nekaj desetletjih se je spremenilo ogromno stvari, tako v družbi kot v terorizmu. Svet se je globaliziral in tako postal "manjši" in veliko bolj »dosegljiv«, varnostne meje držav so se zmanjšale ali celo odpravile (Urdih, 2019), mobilnost prebivalcev pa se povečuje.

Pomembna elementa sodobnega terorizma sta tudi medijska pozornost in odmevnost terorističnih napadov v globalnem smislu. Tako imenovani sodobni terorizem se je začel uveljavljati v drugi polovici prejšnjega stoletja. Za enega prvih manifestacij sodobnega terorizma velja teroristično dejanje Ljudske fronte za osvoboditev Palestine, ko je julija 1968 ugrabila komercialno potniško letalo (Terorizem, Wikipedia).

Pri klasičnem terorizmu so tarče napadov navadno bili le voditelji, kralji ali zelo pomembne osebnosti. Otroci in ženske niso smeli biti vključeni v napad, ob morebitni nevarnosti za otroke in ženske pa napad ni bil izveden. Pri sodobnem terorizmu to pravilo ni več veljavno, pravzaprav ni nobenih pravil ali spoštovanja, saj je ubitih zmeraj več nedolžnih ljudi, tudi žensk in otrok, vedno manj pa politikov in državnih voditeljev (Vuksavljević, 2006, povzeto po Urdih, 2019).

Vse pomembnejša je tudi informacijska mobilnost, ki je v družbi vse bolj prisotna. V obdobju sodobnega terorizma se uporabljajo predvsem konvencionalne, pa tudi nekonvencionalne oblike (Urdih, 2019). Od nekonvencionalnih oblik se vse pogosteje uporabljajo sredstva za množično uničevanje, v ospredje pa stopa tudi kibernetiski terorizem. Z globalizacijo je namreč med drugim prišlo do lažje dostopnosti do sredstev in znanja (Urdih, 2019).

Nova doba terorizma ali doba sodobnega terorizma se je razvila predvsem ob povezavi orožja za množično uničenje in versko motiviranih terorističnih organizacij. Pomemben mejnik med sodobnim in klasičnim terorizmom je postavil dogodek iz Tokia, ki se je zgodil na podzemni železnici leta 1995. Napad, ki je pretresel Japonsko, so izvedli člani skupine Aum Šinrikjo. Ta teroristični napad štejemo za enega največjih terorističnih napadov s kemičnim orožjem, pri katerem je bil cilj napadalcev ustvariti čim več škode (množično uničenje). Ločnice za razlikovanje starega ali klasičnega in novega ali sodobnega terorizma je postavil tudi napad na Svetovni trgovinski center (WTC) v New Yorku 11. septembra 2001 (Primorac, 2005, povzeto po Urdih, 2019). Teroristični napad, ki je bil simultani tudi z napadi na nekatere druge tarče v ZDA (Pentagon, neuspeli napad na Washington), je povzročil do takrat največ škode in tudi največ človeških žrtev (Oset, 2007). Obenem ta napad vsaj v zahodnem svetu pomeni prelomnico v splošnem zavedanju in dojemanju terorizma kot pojava. Do leta 2001 smo terorizem namreč večinoma dojemali kot nekaj, kar se sicer dogaja, vendar ne kot

nekaj, kar bi imeli v zavesti, da nas zares ogroža. Leta 2001 se je naše dojemanje spremenilo, naenkrat je globalno prevladal vtis, da je terorizem vse naokrog nas, da se teroristični napad lahko zgodi kjer koli in kadar koli, da pred terorističnimi napadi nihče ni več varen in da je vse povsem nepredvidljivo. K temu vtisu so poleg razmeroma pogostih, hudih, raznovrstnih in odmevnih terorističnih napadov močno pripomogli mediji, ki terorizmu namenjajo veliko pozornosti. Z ohranjanjem in krepitevijo zavedanja o terorizmu, razumevanjem in stališči medijev glede terorizma in posledično s povečevanjem strahu tako med prebivalstvom kot med političnimi elitami, je nastalo novo razumevanje terorizma (stalna in nepredvidljiva grožnja, strah, histerija, pojavljanje v medijih), in to je nenazadnje tudi cilj teroristov. Tako terorizem vzdržuje samega sebe in se posredno krepi (povzeto po Oset, 2007).

Sodobni terorizem je tako lahko veliko grozovitejši, nasilnejši, destruktivnejši in še bolj globalen. Teroristične skupine imajo na razpolago več sredstev in znanja kot nekoč. Njihov vpliv tako sega v vse države. K tem spremembam so pripomogli lažji čezmejni pretok ljudi ter boljše spretnosti v komuniciranju in tehnologiji (Urdih, 2019).

Teroristične skupine so opremljene z vedno boljšim tehnološkim znanjem in sredstvi. Med ta sredstva spadata tudi kemično in jedrsko orožje. Med orožji sodobnega terorizma se vedno bolj uveljavljajo tudi kibernetški napadi. Napadi te vrste so nevarni za današnjo družbo ter za gospodarski in ekonomski razvoj. Pri tem gre za vdiranje in uničenje informacijskih sistemov. Glede na to, da sodobna družba vse pogosteje uporablja tehnologijo in računalniške programe, je to ena izmed resnejših novjših ogrožanj družbe. Kibernetški terorizem nam tako lahko predstavlja večjo nevarnost za človeštvo kot katera koli druga oblika terorizma (Anžič, 2002, povzeto po Urdih, 2019).

Sodobni teroristi se torej razvijajo skupaj z družbo, uporabljajo boljšo in novejšo opremo ter imajo veliko več znanja kot v preteklosti. Sodobni terorizem se razlikuje od klasičnega. Razlike so vidne pri izboru žrtev, sodobni teroristi so brez vsakršne časti, oškodujejo, ogrozijo in ubijejo vsakega, ki je (slučajno) prisoten ob napadu. To je popolnoma nasprotno klasičnemu terorizmu, pri katerem so teroristi opuščali nasilna dejanja ob prisotnosti žensk in otrok. V sodobnih napadih so tudi veliko bolj poudarjene jedrske, kemične in informacijske grožnje (Urdih, 2019).

V zadnjih petdesetih letih se je na globalni ravni zaradi različnih vzrokov (verskih, ideloloških, političnih, družbeno-političnih, ekonomskih, podnebnih, migracijskih in drugih) število terorističnih napadov in incidentov po svetu močno povečalo. To velja predvsem za države razvitega zahodnega sveta ter zlasti za območja in širša interesna območja držav s prevladujočo islamsko versko usmeritvijo. V tem stoletju se glede na cilje terorističnih organizacij sicer ni pojavila nobena nova vrsta terorizma, če delno izzamemo informacijski ali kibernetški terorizem in hibridne grožnje. Glede na vrste terorizma večino terorističnih napadov po svetu predstavlja džihadistični verski oziroma versko podprt terorizem.

Novejši trendi sodobnega terorizma vključujejo:

- nove cilje terorističnih napadov, kot so javni deli civilnih letališč (primer terorističnih napadov v Bruslju in Istanbulu leta 2016);

- napade na turistične destinacije (navadno gre za območja, na katerih je veliko ljudi, med njimi se teroristi lažje skrijejo in jih je težje odkriti, škoda in število žrtev pa sta običajno visoka, o takih napadih se tudi veliko govori) (povzeto po Urdih, 2019);
- uporabo dronov oziroma brezpilotnih zrakoplovov za izvedbo terorističnega napada, kar je zlasti težavno v letalskem prometu, saj se z njimi lahko povzroči letalska nesreča. Brezpilotne zrakoplove je mogoče uporabiti tudi za druge oblike terorističnih napadov, na primer za prenašanje eksplozivnih naprav na mesto terorističnega napada;
- napade na večje skupine ljudi z uporabo tovornjakov in kombijev, zlasti v zadnjih letih (Vehicle terrorism). Gre za novejšo teroristično tehniko, ki je sicer uvrščena med konvencionalne oblike terorizma (Urdih, 2019);
- napade na novinarje in novinarske hiše, ki naj bi domnevno omadeževale določene verske ali nacionalne pripadnike, na primer muslimane (primer napada na novinarje in novinarsko hišo časnika Charlie Hebdo 7. januarja 2015 v Parizu, pri čemer je napad izvedla Al Kaida (Europol, 2020));
- uporabo orožij, sredstev in snovi (klasičnih, zlasti pa kemičnih, jedrskih in radioloških ter bioloških) za množično uničevanje v teroristične namene (več o tem v podpoglavju 3.2). V zadnjem obdobju za dosego političnih, verskih, gospodarskih, socialnih ali drugih interesov grožnja uporabe orožja, sredstev in snovi za množično uničevanje v teroristične namene narašča (Urdih, 2019).

V Zahodni Evropi je bilo največ terorističnih napadov v sedemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja, sprva predvsem zaradi velike aktivnosti pripadnikov organizacij IRA in ETA kot predstavnic entnonacionalističnega in separtističnega terorizma ter levičarske RAF. V devetdesetih letih so RAF »nadomestile« neonacistične teroristične skupine (Tomše, 2016). Od sredine sedemdesetih do druge polovice devetdesetih let se je vsako leto zgodilo vsaj 400 terorističnih napadov, največ leta 1979, in sicer več kot 1000. Vsako leto je v Zahodni Evropi v tem času zaradi terorističnih napadov umrlo od 150 do 300 ljudi, čez 400 pa v letih 1972, 1974, 1980 in 1988. Od konca devetdesetih let prejšnjega stoletja se je število terorističnih napadov zmanjšalo, so se pa pojavili novi akterji, pripadniki verskega oziroma versko podprtega džihadističnega terorizma (Tomše, 2016), ki drugod po svetu aktivno delujejo že od osemdesetih let prejšnjega stoletja. V Evropi so v tem stoletju odgovorni za večino najhujših terorističnih napadov. Od konca devetdesetih let prejšnjega stoletja do sredine prejšnjega desetletja je bilo v Zahodni Evropi večinoma manj kot 200 terorističnih napadov na leto, sredi prejšnjega desetletja (2013–2016) pa se je to število spet povzpelo na več kot 200 do okoli 300 na leto (Tomše, 2016).

V zadnjih nekaj letih se je v Evropi število terorističnih napadov sicer zmanjšalo (leta 2017 jih je bilo 205, leta 2018 129, leta 2019 119 – gre za skupno število izvedenih, spodletelih in preprečenih napadov, Europol, 2020). V teh številkah so zajeti predvsem tisti preprečeni, spodleteli in izvedeni teroristični napadi v organizaciji pripadnikov skupin ter organizacij, ki pripadajo vrstam terorizma, opisanim v razdelkih od 2.3.1 do 2.3.5 v prejšnjem poglavju.

Značilnost novih trendov v terorizmu je, da so časovni okviri načrtovanja in izvedbe napadov vse krajši. Povečujejo se število oseb ali organizacij, ki so načrtovale

teroristični napad, število zaradi tega prijetih ljudi in število napadov, ki so bili preprečeni še pred njihovo izvedbo. Povečuje se število napadov, izvedeno s priročnimi sredstvi in lahko dosegljivim orožjem, mačetami, sekirami, dolgimi rezili, povoženji z uporabo tovornih, dostavnih in osebnih vozil, pa tudi z orožjem, ki je največkrat predelano, zastarelo oziroma komaj še delujoče. Vse večjo grožnjo predstavljajo samoradikalizirani posamezniki, pogosto pod vplivom informacij s svetovnega spleta, ki pogosto niti niso povezani z radikalnimi skupinami in terorističnimi skupinami ter organizacijami. Skupaj so v Evropi leta 2019 zaradi suma delovanja v teroristične namene prijeli 1004 ljudi, kar je primerljivo s prejšnjimi leti. Največ v Združenem kraljestvu (281), Franciji (224), Italiji (132), Belgiji (99), Španiji (91), Avstriji (45), na Nizozemskem (37) in v Nemčiji (35). Kot že omenjeno, leta 2019 je bilo v Evropi v 13 državah skupno 119 preprečenih, spodletelih in izvedenih terorističnih napadov, izmed teh največ v Združenem kraljestvu (64), Italiji (28), Franciji (7), Grčiji (4) ter v Nemčiji in Španiji (po 3). Zmanjšuje se število terorističnih napadov pripadnikov etnonacionalističnega in separatističnega terorizma, vendar so ti leta 2019 še vedno predstavljali skoraj polovico (57 od 119) izvedenih, spodletelih in preprečenih terorističnih napadov v Evropi. Aktivnosti, ki jih izvajajo pripadniki levičarskega in anarhističnega terorizma, se krepijo. Število terorističnih napadov kot posledica delovanja pripadnikov džihadističnega terorizma se zmanjšuje, njihovo delovanje v Evropi se večinoma osredotoča na načrtovanje in izvajanje svojih aktivnosti na Bližnjem vzhodu (Isil), pa tudi v zahodnem svetu (Al Kaida). Podobno kot za Isil velja tudi za pripadnike Kurdske delavske stranke, ki so predstavniki separatističnega terorizma. Zaradi terorističnih napadov je v Evropi leta 2019 umrlo 10 ljudi, poškodovanih pa jih je bilo 27. Razen ene poškodovane osebe gre izključno za posledice napadov, ki so jih izvedli pripadniki džihadističnega terorizma (Europol, 2020).

V ZDA predstavljajo v zadnjem času največjo grožnjo desničarski rasistično motivirani skrajneži, med njimi zlasti skupine ali posamezniki rasističnih belopolnih skrajnežev, ki naj bi imeli skrb vzbujajoče povezave s tujimi skrajneži. Pri teh je največ možnosti za izvedbo velikih terorističnih napadov na civilno prebivalstvo, policijo, vladne uslužbenice in vladna poslopja. Obveščevalne službe opozarjajo tudi na anarhiste ter pripadnike terorizma z enim samim vprašanjem, med katere naj bi spadali okoljevarstveni aktivisti in aktivisti za pravice živali ter nasprotniki umetne prekinitve nosečnosti (RTV SLO, MMC, 2021).

3.2 Sredstva in orožje za množično uničevanje v teroristične namene

S pojmom sredstva za množično uničevanje označujemo sredstva in snovi, ki se uporabljajo v vsakodnevni uporabi ali proizvodnji, imajo pa primerljive škodljive učinke z orožjem za množično uničevanje. Učinkovitost takih sredstev je običajno manjša od orožij za množično uničevanje.

O orožju za množično uničevanje govorimo, ko je to namensko izdelano za množično uničevanje in je glede na vrsto lahko klasično, jedrsko, radiološko, kemično in biološko orožje. Uporabo kemičnih, jedrskih in bioloških orožij in sredstev za množično uničevanje v teroristične namene štejemo med nekonvencionalne oblike terorizma (Urdih, 2019).

Mogoče posledice uporabe sredstev in orožja za množično uničevanje v teroristične namene so predvsem:

- pojav večjega števila obolelih ljudi na območju Republike Slovenije zaradi nalezljive bolezni,
- nevarnost širjenja bolezni,
- radiološka kontaminacija ljudi, živali, rastlin in območja,
- pojav radiacijske bolezni (predvsem pri pripadnikih interventnih enot),
- kemična kontaminacija ljudi, živali, rastlin, hrane in območja,
- pojav smrtnih primerov,
- negativni psihološki učinki pri ljudeh,
- velika materialna škoda,
- prekinjen promet,
- prekinjena oskrba s hrano, vodo in energijo,
- veliki stroški za preventivo, zatiranje in izkoreninjenje bolezni,
- veliki stroški za radiološko in kemično dekontaminacijo okolja,
- poškodovanje ali uničenje kulturne dediščine,
- gospodarska škoda zaradi izpada proizvodnje in izgub v gospodarskih ter drugih panogah (na primer v turizmu),
- vzpostavitev izrednih razmer (krizne situacije), v katerih lahko država človekove pravice in temeljne svoboščine izjemoma razveljavi ali omeji, praviloma le med izrednim stanjem, v obsegu, ki ga tako stanje zahteva in tako, da sprejeti ukrepi ne povzročajo neenakopravnosti.

Uporaba orožij za množično uničevanje v vojnah je prepovedana z dopolnilnim protokolom I. k Ženevskim konvencijam iz leta 1949, kljub temu pa so se posamezne vrste orožja v različnem obsegu uporabljale v sodobnih vojaških spopadih.

Po letu 1948 je mednarodna skupnost sprejela še več drugih mednarodnih sporazumov, ki prepovedujejo ali omejujejo uporabo posameznih vrst orožij za množično uničevanje. Leta 1968 je bil podpisan Sporazum o neširjenju jedrskega orožja (NPT), ki ima tri glavne stebre: razoroževanje, neširjenje in miroljubno uporabo jedrske energije. Leta 1972 je bila podpisana Konvencija o prepovedi izpopolnjevanja, proizvodnje in skladiščenja bakteriološkega (biološkega) in strupenega orožja in o njegovem uničenju (BTWC), ki prepoveduje uporabo tega orožja, vendar ne vsebuje operativnega verifikacijskega protokola. V prvih dneh po koncu hladne vojne (januarja 1993) je bila podpisana Konvencija o prepovedi razvoja, proizvodnje, kopičenja zalog in uporabe kemičnega orožja ter o njegovem uničenju (CWC). Gre za prvo konvencijo na tem področju, ki celovito prepoveduje (in predpisuje tudi njegovo uničenje do leta 2012) eno izmed kategorij orožij za množično uničevanje. Pomemben sporazum s tega področja je Pogodba o prepovedi jedrskih poskusov (CTBT), ki je bil podpisan septembra 1996 v New Yorku, vendar globalno še ne velja. Pomembna je tudi Mednarodna konvencija o zatiranju dejanj jedrskega terorizma (ICSANT), ki jo je Republika Slovenija ratificirala leta 2009.

3.2.1 Klasična sredstva

Pod terorističnim napadom s klasičnimi sredstvi se razumejo namerna povzročitev eksplozije na javnih mestih, v javnih objektih, povzročitev letalske, železniške ali druge nesreče na prevoznih sredstvih, eksplozije na prometnicah in drugih objektih s ciljem, da se povzročijo človeške žrtve ali materialna škoda oziroma drugo protipravno dejanje z istim ciljem (sabotaža, diverzija in podobno).

3.2.2 Kemično orožje in snovi

Kemično orožje (strupe) so v vojne namene množično uporabili že v prvi svetovni vojni, jedrsko orožje pa ob koncu druge svetovne vojne.

O kemičnem orožju govorimo, ko gre za »izpust« strupenih kemičnih snovi v okolje, ki s svojimi fizikalno-kemičnimi lastnostmi delujejo strupeno in škodljivo ali uničevalno na žive organizme ter povzročijo začasno ustavitev normalnih funkcij, trajne poškodbe ali smrt organizmov. Bojni strupi so živčni bojni strupi, mehurjevci, dušljivci, dražljivci in solzivci ter splošni strupi.

Kemično orožje se lahko uporabi tako, da se razširi z eksplozivom, razpršilci, zrakoplovi, aktiviranjem bomb, napolnjenih s strupom, kot tudi z uporabo projektilov, ki ga vsebujejo.

Pojav kemičnega napada je:

- omejen na območje blizu kraja sproščanja kemičnega agensa,
- značilen po tem, da se pri vseh izpostavljenih hitro po izpostavljanju (skoraj istočasno) pojavljajo podobni znaki zastrupitve.

Mogoč hipotetični scenarij za kemični napad predstavlja poleg uporabe kemičnih orožij tudi:

- sabotaža ali diverzija v objektu, v katerem se proizvajajo ali skladiščijo nevarne kemične snovi,
- sabotaža ali diverzija med prevozom nevarnih kemičnih snovi.

3.2.3 Jedrsko in radiološko orožje

Osnovna razdelitev tovrstnega orožja opredeljuje jedrsko in radiološko orožje.

Jedrsko orožje se v osnovi deli na fisijsko in fuzijsko orožje. Jedrsko fisijsko orožje je v ožjem smislu orožje, katerega delovanje temelji na sprostitvi ogromne energije verižnih reakcij fisije jedrskega eksploziv. Deluje na temelju cepitve oziroma delitve jeder težkih atomov urana (U-233 in U-235) in plutonija (Pu-239), pri čemer nastajajo lažja jedra. Gre za verižno reakcijo, za potek katere je pomembna, ne pa nujna kritična masa, pri kateri se lahko zgodi reakcija (Jenko, 2003). Fuzijsko jedrsko orožje pa temelji na zlivanju jeder lahkih atomov, pri čemer se sprošča energija. Obe vrsti jedrskega orožja sproščata veliko energije iz majhne količine snovi in lahko povzročata radioaktivne padavine (Jenko, 2003). V skupino fuzijskega orožja, ki ga imenujemo tudi termonuklearno orožje, spadata oziroma vodikova ali H bomba ter nevtronska bomba. Taka bomba ima večinoma fisijski sprožilec. Vodikova ali H-bomba, ki ima potencialno večji izkoristek in je zapletenejša za izdelavo, eksplodira iz močne energije, ki jo

sprošča jedrska fuzija. Deluje na temelju fuzije (združevanja atomskih jeder), navadno vodikovih izotopov devterija in tricija. Za potek atomske reakcije je treba najprej sprožiti fisijsko reakcijo (delitev oziroma cepitev jeder atoma), ta pa zaradi visoke temperature začne fuzijo devterija in tricija, pri čemer se sproščajo nevtroni visoke energije (Jenko, 2003). Poznamo tudi nevtronsko bombo. Eksplozija nevtronske bombe je razmeroma majhna, sprosti pa se veliko nevtronov. Medtem ko tovrstne naprave ubijajo žive organizme, nastaja manj padavin in verjetneje je, da bodo fizične strukture ostale nedotaknjene. Čista fuzijska bomba sproži fuzijsko reakcijo brez pomoči sprožilca cepitvene, torej fisijske bombe. Ta vrsta bombe ne sprošča pomembnih radioaktivnih padavin..

V javnosti je znana tudi t. i. slana bomba. Gre običajno za »dodatek «jedrskemu» fisijskemu ali fuzijskemu orožju, npr. s kobaltom, zlatom in drugim materialom, tako da detonacija povzroči veliko dolgoživih radioaktivnih padavin. Omeniti velja še elektromagnetno pulzno orožje, ki je kot bomba namenjeno ustvarjanju jedrskega elektromagnetnega impulza, ki lahko moti elektronsko opremo. Jedrska naprava, detonirana v ozračju, sferično oddaja elektromagnetni impulz. Cilj takega orožja je poškodovati elektroniko na širokem območju (Jenko, 2003), podobno kot velja za slano bombo, je tudi to orožje lahko dodatek jedrskemu fisijskemu in fuzijskemu orožju.

Jedrsko, konkretno jedrsko fisijsko orožje, so prvič uporabili v vojne namene ob koncu druge svetovne vojne, ko sta bili avgusta 1945 na japonski mesti Hirošimo in Nagasaki odvrženi atomski bombi, ki sta povzročili smrt več sto tisoč ljudi, veliko število ranjenih in obolelih za radiacijsko boleznijo ter veliko materialno škodo. To je bil uvod v tekmovanje med velesilami na področju razvijanja novih vrst jedrskega orožja ter na drugi strani v prizadevanja, da se ne bi uporabljalo jedrsko orožje v vojaških spopadih. Uveden je bil tudi strog režim nadzora jedrskih materialov, ki se uporabljajo v miroljubne namene (v jedrskih elektrarnah, raziskovalnih reaktorjih ipd.).

Omeniti velja še elektromagnetno pulzno orožje, ki je namenjeno ustvarjanju jedrskega elektromagnetnega impulza, ki lahko moti elektronsko opremo. Jedrska naprava, detonirana v ozračju, sferično oddaja elektromagnetni impulz. Cilj takega orožja je poškodovati elektroniko na širokem območju (Jenko, 2003).

Jedrsko eksplozijo lahko povzroči tudi improvizirana jedrska naprava. Za to je nujna cepljiva snov – to sta visoko obogateni uran ali plutonij, ki lahko povzročita jedrsko eksplozijo.

Med radiološko orožje spadajo radiološka razpršilna sredstva, npr. umazana bomba. V novejšem času se vse pogosteje izpostavlja mogoča ogroženost zaradi uporabe radiološke disperzivne naprave oziroma »umazane bombe«, (ki radioaktivno snov »združi« s konvencionalnimi eksplozivi). Ta bi razpršila radioaktivne snovi in povzročila radiološko kontaminacijo omejenega obsega. Običajne radioaktivne snovi, ki se uporabljajo v industriji, medicini in raziskavah, se lahko uporabijo skupaj s konvencionalnim eksplozivom v taki napravi. Čeprav bi bilo ob taki eksploziji ubitih malo ljudi zaradi sevanja, bi bomba imela psihološki, zastraševalni efekt pri ljudeh zaradi strahu pred radioaktivnostjo. Več ljudi bi bilo poškodovanih zaradi eksplozije.

Tako v tem primeru ne govorimo o orožju za množično uničevanje, temveč o orožju za množično vznemirjanje prebivalcev. Učinki tovrstnega orožja so lahko družbenogospodarski, psihološki, sociološki in ekonomski.

Umazana eksplozivna bomba je lahko poljubne velikosti, glavna parametra sta radioaktivna snov in količina eksploziva. Tipična bomba bi lahko bila sestavljena iz svinčenega kontejnerja in eksploziva trinitrotoluen (TNT) med pol in petimi kilogrami. Radionuklidi, ki so teoretično primernejši za izdelavo umazane bombe, imajo veliko radiotoksičnost, ki jo je težje zaznati z instrumenti, viri z visoko aktivnostjo in kontaktno hitrostjo doze v praškasti ali razpršljivi obliki, v prenosnih napravah in podobno. To so predvsem cezij-137, amerzij-241, stroncij-90, iridij-192, plutonij-238 in 239, kobalt-60, kalifornij-252. Govorimo o količinah radioaktivnih snovi velikosti enega grama ali več.

Ob uporabi umazane bombe predstavlja za ljudi največje tveganje, da nevede vdihnejo ali zaužijejo snovi, ki so se razpršile med eksplozijo ali požarom oziroma pri ravnanju z radioaktivnimi drobcami oziroma snovmi. Če so aktivnosti znatno nižje od mejnih vrednosti za nevarne vire, je radiološko tveganje sorazmerno majhno. Mejne vrednosti so določene v prilogi Uredbe o sevalnih dejavnostih (Uradni list RS, št. 19/18, preglednica 5). Če pa bi z umazano bombo razpršili snov, katere aktivnost presega desetkratno vrednost nevarnega vira, bi tako povzročili ogrožanje življenj za ljudi brez zaščite. Verjetnost vnosa nevarnega vira v telo je večinoma omejeno na približno 100 metrov (oblak dima). Ob ravnanju ali neposredni bližini nezaščitenega radioaktivnega vira ali drobcov visoke aktivnosti – zunanje obsevanje – so trajne poškodbe mogoče že v nekaj minutah -

Pri drugih podobnih dejanjih, na primer pri namenskem obsevanju (z napravo za obsevanje) ali zastrupitvi z drugimi radionuklidi, ki jih je težko odkriti oziroma detektirati (na primer polonij-210 kot alfa sevalec; primer Litvinenko), bi lahko prišlo do determinističnih ali stohastičnih učinkov na ljudeh. Zanimanje medijev bi bilo veliko, primeri bi lahko imeli velik mednarodni odmev, obsežno preiskavo številnih sledi in lokacij ipd. (URSZR, 2019). Domneva se, da je v praksi po svetu veliko nedovoljenih pošiljk z alfa sevalci ušlo (zakonskemu) nadzoru zaradi preprostega razloga, in sicer, ker jih je v praksi precej težje detektirati (Ferguson, 2004).

Hipotetičnih scenarijev obsevanja prebivalstva je veliko, za vse pa je značilna majhna verjetnost. Nekateri mogoči scenariji so:

- sabotaza ali diverzija v jedrskem objektu,
- sabotaza ali diverzija v sevalnem ali manj pomembnem sevalnem objektu,
- sabotaza ali diverzija v industrijskem objektu s kakršnimi koli viri sevanja,
- sabotaza ali diverzija med prevozom oziroma tranzitom,
- kontaminacija vodnih virov, hrane in podobno,
- uporaba umazane bombe.

3.2.4 Biološko orožje

Biološki mikroorganizmi postanejo biološko orožje, ko se uporabijo za potrebe t. i. biološkega terorizma. Biološki terorizem je nevarnost namernega napada z uporabo bioloških dejavnikov – mikroorganizmov (bakterije, virusi, glive, plesni) ali njihovih

strupov z namenom povzročiti njihovo razširjenje in obolevanje ljudi v epidemioloških razsežnostih nalezljivih bolezni (Mežnar, 2016). Z biološkim orožjem je mogoče načrtno razširjanje obolenj/zastrupitev oziroma smrti med ljudmi, živalmi in rastlinami. Biološko orožje v obliki virusov, bakterij, gliv in toksinov predstavlja nalezljive organizme, ki se lahko razmnožujejo v svojem gostitelju (Mežnar, 2016). Kužnina se na različne načine razširi med ciljno populacijo, kjer se povzročitelji namnožijo oziroma proizvedejo toksine, ki sprožijo bolezenske simptome.

Biološko orožje se je hitro razvijalo med drugo svetovno vojno in po njej. Leta 1972 je bila sprejeta konvencija o biološkem in toksikološkem orožju, s katero se je 140 držav, med njimi tudi ZDA, Irak in nekdanja Sovjetska zveza, zavezalo, da bodo prenehale razvijati in izdelovati biološko orožje, ter da bodo uničile vse mikroorganizme, ki so bili pripravljeni z namenom uporabe v vojaške namene. ZDA so leta 1970 prekinile program razvijanja biološkega orožja in ga uničile leta 1973. Kljub prepovedi pa večina držav ni povsem prenehala raziskovati biološko orožje. Zato v obdobju po letu 1970 govorimo o obdobju nekontroliranih in skrbno prikritih raziskav.

Biološko orožje je mogoče uporabljati tudi v teroristične namene. Zato ni izključena verjetnost, da države ali posamezne teroristične skupine uporabijo biološko orožje. Imajo motiv pa tudi dostop do znanja, kako selektivno vzgojiti tudi najbolj patogene mikroorganizme ter jih uporabiti v teroristične namene ali v vojni. Ena izmed resnejših groženj nove dobe je hitrost, s katero se obolenja lahko širijo po svetu (Mežnar, 2016).

Da se lahko nek mikroorganizem uporabi kot biološko orožje, mora imeti specifične lastnosti. Eno najbolj tipičnih in najpogosteje omenjenih bioloških orožij je bakterija antraksa (*Bacillus anthracis*). Pomembna lastnost te paličaste bakterije, ki jo ločuje od drugih, je tvorba spor. To so specializirane celične strukture, ki so odporne na neugodne življenjske razmere, kot so izsuševanje ali vročina, poleg tega pa so metabolno skoraj neaktivne. Spore omogočijo bakteriji preživetje v neugodnih in spremenljivih razmerah. Spore so lahke, odporne, kratka idealne za razširjanje z aerosolom (v zraku ali plinih razpršena trdna ali tekoča snov). Prav okužba čez dihala se najpogosteje razvije v najnevarnejšo, sistemsko obliko bolezni, ki je skoraj stotodstotno smrtna. Običajno se okužba z antraksom prenese na človeka čez kožo ob stiku z okuženo živaljo oziroma z uživanjem premalo kuhanega mesa okužene živali, vendar je ta oblika bolezni le redko smrtna, zdravljenje z antibiotiki pa je učinkovito. Obstaja tudi cepivo proti antraksu. Bacil antraksa je primeren za uporabo kot biološko orožje, ker je zelo skromen v svojih zahtevah glede gojenja, pridobiti se ga da zelo hitro, preprosto in poceni, vendar se ne prenaša s človeka na človeka.

Takoj za bacilom antraksa je na seznamu biološkega orožja virus črnih koz, za katerega so leta 1972 razglasili, da so ga izkoreninili. Cepljenje so v vseh državah ukinili leta 1980, virus pa so shranili le v dveh z visoko stopnjo varnosti zaščiteneh laboratorijih v Atlanti v ZDA in v Kolstovu v Rusiji. Po resoluciji, sprejeti leta 1996, naj bi virus uničili do konca junija 1999, vendar so uničenje odložili do leta 2002. Strokovnjaki ocenjujejo, da je proti virusu odpornih le še do 20 odstotkov ljudi, saj z leti pada tudi imunost pri populaciji, ki je bila cepljena. Človek je edini gostitelj virusa črnih koz. V organizem vstopa čez dihalne poti, se nato s krvjo raznese do notranjih organov,

pozneje ponovno vstopi v krvni obtok in se razširi na kožo. Inkubacijska doba je osem do 14 dni, prva znaka pa sta vročina in splošna izčrpanost. Po dveh do treh dneh se pojavijo izpuščaji na koži. Smrt običajno nastopi v drugem tednu po okužbi. Virus je tako kot bacil antraksa preprosto pripraviti v velikih količinah, raznaša se po zraku, prenaša se s človeka na človeka. Cepivo zagotavlja ustrezno preventivo.

Poleg omenjenih najustreznejših mikroorganizmov za pripravo biološkega orožja sta primerni še bakterija *Clostridium botulinum* kot tvorec botulinum toksina in *Yersinia pestis*, povzročiteljica kuge. Botulinum toksin je eden najmočnejših toksinov, saj deluje v zelo nizkih koncentracijah. Bakterija *Clostridium botulinum* je paličaste oblike in prav tako kot bacil antraksa tvori spore. Bakterija je v naravi zelo razširjena, najpogosteje jo najdemo v prsti, pa tudi v jezerskih in rečnih sedimentih. Človeku je nevarna predvsem pri uživanju premalo toplotno obdelane vsebine konzerv. Deluje na živčni sistem. Smrt nastopi zaradi paralize, ki preprečuje dihanje in delovanje srca.

Biološke agense je mogoče razširjati na različne načine, vključno z zrakoplovi, raketami in projektili. Najpogostejši način razširjanja je z aerosolno eksplozijo, ko se ob eksplozijah sproščajo agensi v aerosolni obliki. Ta način razširjanja je posebno učinkovit, saj je vdor čez dihala v organizem načeloma najučinkovitejši in je tudi nadaljnji prodor v krvni obtok najhitrejši. Najpogosteje bi lahko tako biološke agense razširjali ponoči, hkrati bi lahko zajeli zelo velike površine. Znani so še načini razširjanja po poštnih pošiljkah, kot zastrupitve vode in hrane ipd.

Ciljne organizme je mogoče okuževati tudi z vektorji, kot so insekti, podgane ali druge živali. Vektorje je treba na ustrezen način namnožiti, jih okužiti in jih nato razširiti na območju, na katerem naj bi napadli žrtve. Z biološkim agensom je mogoče ciljno skupino okužiti tudi z diverzantskim delovanjem s hrano in vodo. To nalogo običajno opravijo teroristi (posamezniki ali skupina), ki odložijo biološke agense v javne vodovode ali pa z njimi prodrejo v sisteme proizvodnje in transporta hrane.

Pri uporabi biološkega orožja se posledice uporabe kažejo v daljšem časovnem obdobju, prizadeto je prebivalstvo na geografsko širšem območju in ugotavljajo se različne klinične slike bolezni.

Če pri napadu ni bila opažena naprava za širjenje mikroorganizmov, lahko napad z biološkim orožjem ostane neopažen, dokler prizadeta populacija ne začne kazati simptomov bolezni ali zastrupitve. Odvisno od agensa, uporabljenega v napadu, in narave izbruha bolezni bi lahko prikrit napad z biološkim orožjem na začetku zamenjali za naravni izbruh epidemije (Mežnar, 2016).

Tudi pri kriminalnih dejanjih, katerih cilj je določena ekonomska korist ali maščevanje, lahko napadalci uporabijo biološke agense. Vendar se taka dejanja ne prištevajo k terorizmu (Mežnar, 2016).

Poleg navedenih mogočih virov ogrožanja ljudi je potencialno mogoče ogrožanje tudi namerno širjenje določenih nalezljivih bolezni pri ljudeh in posebno nevarnih bolezni živali.

4 Verjetnost nastanka verižnih nesreč

Pri terorističnih napadih ni mogoče izključiti možnosti verižnih nesreč. Kombinacij verižnih nesreč zaradi terorističnega napada je lahko, tudi zaradi velike mogoče raznovrstnosti mogočih terorističnih napadov, zelo veliko. Prav tako so težko predvidljive, zmeraj pa so odvisne od vrste in načina ter izbranega cilja terorističnega napada.

5 Pomembnejši teroristični napadi v svetu

Pregled pomembnejših terorističnih napadov sega v leto 1968. 23. julija tega leta se je zgodil teroristični napad, ko so trije pripadniki Ljudske fronte za osvoboditev Palestine ugrabili potniško letalo. Letalo Boeing 707 z 51 potniki in desetimi člani posadke je bilo na poti z londonskega letališča London Heathrow na rimsko letališče Leonardo da Vinci in nato na letališče Lod, zdaj znano kot letališče Ben Gurion, glavno mednarodno letališče v Izraelu. Zaradi tehničnih težav so v Rimu letalo zamenjali z nadomestnim, na letalu pa je ostalo še 48 potnikov in članov posadke. Po vzletu iz Rima je eden izmed ugrabiteljev vdrl v pilotsko kabino ter s pištolo prisilil posadko letala, da odleti v Alžir. Druga dva ugrabitelja sta potnikom grozila s pištolami in ročnimi bombami. Ko je letalo pristalo v Dar El Beidi, so alžirske oblasti (Alžirija je bila formalno v vojni z Izraelom) letalo zasegle. Naslednji dan so vse neizraelske potnike (23) z letali poslali v Rim. Pozneje so izpustili še deset izraelskih žensk in otrok. Izraelska in alžirska vlada sta se po diplomatski poti pogajali o vrnitvi izraelskih talcev in letala. Pet tednov pozneje so bili vsi izpuščeni v zameno za 16 obsojenih arabskih ujetnikov, letalo pa je bilo vrnjeno Izraelu. Še pred tem je Izrael načrtoval vojaško operacijo za osvoboditev potnikov in letala, vendar je ni izvedel. Ugrabitev letala ni bila nekaj, kar se tisti čas in pozneje ne bi dogajalo, je pa to bila do takrat najdlje trajajoča ugrabitev potniškega letala, saj je trajala 39 dni. Škode in mrtvih ni bilo (This day in Jewish history, The first and only El Al Hijacking). Takrat je bila ugrabitev letala večinoma sredstvo oziroma izsiljevanje za doseg nekaterih drugih terorističnih ciljev. Po letu 1994 pa so začele zlasti verske fundamentalistične teroristične skupine letala vse bolj uporabljati kot orožje oziroma orodje za povzročitev čim več škode in posledic, tudi žrtev, in čim večjega medijskega odziva. Teh dogodkov sicer ni bilo veliko, vendar pa so bile posledice takih dejanj neprimerno obsežnejše (Jakša, 2009, Harrison, 2009).

Napad na transalpski naftovod je bil napad na naprave v sistemu naftovoda v Dolini pri Trstu, v neposredni bližini naše države, ki so ga 4. avgusta 1972 v zgodnjih jutranjih urah izvedli palestinski teroristi (Teroristični napad na transalpski naftovod, Wikipedija). Transalpski naftovod poteka od Miljskega zaliva pri Trstu, kjer se surova nafta v pristanišču prečrpava iz tankerjev v cevovod. Cevovod vodi proti velikim zbiralnikom surove nafte v Dolini pri Trstu, od koder nafto črpajo v naftovod, ki vodi do Ingolstadta v Nemčiji. Naftovod je zelo pomemben, saj pokriva 40 odstotkov vseh nemških, 50 odstotkov čeških in 90 odstotkov avstrijskih potreb po nafti (Transalpski naftovod, Wikipedija). Tarča terorističnega napada so bili veliki zbiralniki surove nafte v Dolini pri Trstu. Namen napada je bila trajna poškodba celotnega sistema cevi, kar bi onemogočilo pretok in prodajo surove nafte Evropi in povzročilo nesluteno gospodarsko škodo. V tej nameri teroristi sicer niso uspeli, saj v naftovodu v smeri proti Nemčiji ni prišlo do vžiga nafte. Teroristi so postavili bombe pod štiri zbiralnike, izmed katerih so se trije vneli. Nastali požar je nato zajel še enega. Gasilci, nekateri so prišli na pomoč celo iz Benečije in Lombardije, velikega požara niso uspeli ukrotiti. Požar je bil pogašen po štirih dneh, zgorelo je približno 170.000 m³ oziroma 160.000 ton surove nafte. Teroristični napad na transalpski naftovod ni zahteval človeških žrtev, je pa bilo 17 oseb huje ranjenih, predvsem gasilcev in takrat zaposlenih tehnikov. Poleg gmotne škode zaradi uničenja surove nafte in zbiralnikov ter poškodb na cevovodu in naftovodu so nastale še druge posledice. Izgorevanje nafte je povzročilo 150 metrov

visoke plamene in široke stebre gostega črnega dima, ki so se dvigali več kot tri kilometre v višino in jih je bilo videti celo iz Furlanije in Istre. V ozračju na širšem območju so se dlje časa zadrževale strupene snovi, kar je vplivalo na zdravje tamkajšnjega prebivalstva. Onesnažena zemlja, ki je bila odstranjena iz neposredne bližine izgorelih rezervoarjev, je bila odložena v eno izmed kraških jam v tržaški okolici, kar je onesnažilo podzemlje na širšem območju. Po enem mesecu je sledil v naslednjem odstavku opisan teroristični napad na izraelske športnike na poletnih olimpijskih igrah v Münchnu, čigar širok svetovni odmev je skoraj povsem zameglil pomembnost tega terorističnega napada (Teroristični napad na transalpski naftovod, Wikipedija).

Petega septembra 1972 se je v Münchnu v tedanji Zvezni republiki Nemčiji na poletnih olimpijskih igrah zgodil teroristični napad, ki je izzval širok svetovni odmev in povzročil veliko vznemirjenje. Osem teroristov palestinske teroristične skupine Črni september je ugrabilo 11 izraelskih športnikov in zahtevalo izpustitev 234 Palestincev iz zaporov v Izraelu. Olimpijske igre so bile prekinjene za 36 ur. Nekateri talci so bili ubiti med ugrabitvijo, večina (devet) pa jih je umrla med neuspelo reševalno akcijo. V celotnem terorističnem napadu so umrli vseh 11 ugrabljenih izraelskih športnikov, pet palestinskih ugrabiteljev in nemški policist (This day in history, September 05, Massacre begins at Munich Olympics).

V Italiji je najbolj znana teroristična organizacija levičarska Rdeča armada, ki je bila samo med letoma 1974 in 1988 odgovorna za smrt 88 ljudi. Za enega najsmrtonosnejših terorističnih napadov v povojni zgodovini Italije pa so poskrbeli pripadniki neofašistične teroristične organizacije Nuclei Armati Rivoluzionari (NAR). 2. avgusta 1980 je v čakalnici železniške postaje v Bologni eksplodirala podtaknjena bomba. Umrlo je 85 ljudi, med njimi veliko tujcev, ki so bili na poti v italijanska obmorska turistična središča, 200 ljudi je bilo ranjenih (Tomše, 2016).

Leta 1975 je v Libanonu izbruhnila krvava državljanska vojna. Palestinske in levičarske muslimanske gverile so se borile proti milicam Krščanske falange, maronitski krščanski skupnosti in drugim skupinam. V naslednjih nekaj letih sirske, izraelske in mirovne sile Organizacije združenih narodov niso rešile frakcijskih spopadov. Ameriški marinci so bili del dodatnih večnacionalnih mirovnih sil, poslanih v Libanon avgusta 1982, za nadzor palestinskega umika iz Libanona. 18. aprila 1983 je samomorilec s kombijem, naloženim z razstrelivom, napadel ameriško veleposlaništvo v Bejrutu in poleg sebe ubil 63 ljudi, med njimi 17 Američanov (This day in history, 23. October, Beirut barracks blown up), poškodovanih pa je bilo 120 ljudi (List of terrorist incidents in 1983, Wikipedia). 23. oktobra zjutraj je samomorilec s tovornjakom, naloženim z razstrelivom, prebil ograjo z bodečo žico in vdrl na območje bejrutskega letališča, kjer so bili nastanjeni ameriški marinci. Bomba, izdelana iz sofisticiranega eksploziva, okrepljenega s plinom, je imela eksplozivno moč, ki ustreza 18.000 kilogramom dinamita. Ubitih je bilo 241 ameriških marincev in vojaškega osebja (This day in history, 23. October 1983, Beirut barracks blown up), 81 pa jih je bilo poškodovanih (List of terrorist incidents in 1983, Wikipedia). Skoraj istočasno je drugi samorilec napadel tri kilometre oddaljeno vojašnico francoskih mirovnih enot in ubil 58 vojakov (This day in

history, 23. October 1983, Beirut barracks blown up). Vse našete napade je izvedel Hezbollah (Urdih, 2019) oziroma z njim povezane organizacije.

Najbolj znan teroristični napad, ki je imel za cilj uničenje letala, je bilo uničenje potniškega letala Pan Am 21. decembra 1988. Na letalu, ki je letelo iz Frankfurta čez London in New York v Detroit, je odjeknila bombna naprava v delu letala, ki je namenjen prtljagi (Pan Am Flight 103, Wikipedia). Letalo je bilo uničeno in je padlo na zemljo na 130 km² velikem območju. Največ posledic napada je bilo v kraju Lockerbie na Škotskem (Jakša, 2009). Umrlo je vseh 243 potnikov, vseh 16 članov posadke, 11 ljudi pa je umrlo na območju padca razbitin in kosov letala. Ta letalska nesreča predstavlja najsmrtonosnejši teroristični napad v zgodovini Združenega kraljestva (Pan Am Flight 103, Wikipedia). V ozadju tega dogodka je bila Libija, ki je bila pred tem (v letih 1981–1985) vpletena v vojaške napetosti in konflikte z ZDA (Jakša, 2009), torej gre v tem primeru za aktivnosti t. i. državnega terorizma. Podoben dogodek se je zgodil tudi letalski družbi Air India na letu med Montrealom in Delhijem 23. junija 1985, na katerega so Sikhi iz Kanade uspeli podtakniti eksplozivno telo. Eksplozivno telo se je aktiviralo, ko je bilo letalo približno 200 kilometrov jugozahodno od Irske. Letalo oziroma njegovi deli so padli v morje, umrlo pa je vseh 329 ljudi na krovu. To je bil do leta 2001 najsmrtonosnejši teroristični napad v zračnem prometu (Air India Flight 182, Wikipedia).

20. marca 1995 je japonska verska sekta Aum Šinrikjo v več vlakih podzemne železnice v Tokiu sprostita živčni plin sarin. Umrlo je 12 ljudi, 6000 pa jih je utrpelo zastrupitev. Ta teroristični napad pomeni enega izmed mejnikov med klasičnim in sodobnim terorizmom. Ta napad štejemo tudi za enega največjih terorističnih napadov s kemičnim orožjem, pri katerem je bil cilj napadalcev ustvariti čim več škode (množično uničenje) (Urdih, 2019), in obenem prvi napad, v katerem je bilo uporabljeno orožje za množično uničevanje (Bonino, 2010, povzeto po Urdih, 2019).

20. oktobra 1995 se je zgodil teroristični napad na Reki na Hrvaškem, potem ko je avtomobil-bomba prebil vstopno zapornico in trčil v stavbo Policijske uprave primorsko-goranske županije. Vozilo, naloženo s 150 kilogrami eksploziva TNT, je ob tem eksplodiralo. Ob dogodku je umrl voznik vozila, poškodovani so bili 27 ljudi v stavbi, v kateri je bila policijska uprava, ter dva mimoidoča (Kolhmann, 1995). Poleg stavbe, v katero je trčilo vozilo, je bilo poškodovanih še nekaj okoliških zgradb ter vozil. Odgovornost za napad je prevzela egiptovska teroristična organizacija al-gama'a-al-Islamiya kot pritisk na Hrvaško (CNN, 1995), ki naj bi pred tem priprla tiskovnega predstavnika te teroristične organizacije (The New York Times, 1995). Organizator napada je bil ubit v Bosni in Hercegovini nekaj dni po napadu (Kolhmann, 1995). Tega napada v oceni ne omenjamo zato, ker bi povzročil znatne posledice, temveč predvsem zato, ker se je zgodil zelo blizu naše države.

Najbolj znan in tudi najbolj uničujoč teroristični napad do zdaj predstavlja serija terorističnih napadov na celinski del ZDA 11. septembra 2001. Pripadniki Al Kaide so prevzeli nadzor nad štirimi potniškimi letali, ki so jih uporabili za samomorilske napade in jih usmerili v simbole ameriške globalne moči (napad na dvojčka WTC na Manhattnu

v New Yorku, Pentagon in neuspeli prodor proti Washingtonu). Nastala je velika materialna škoda. Dvojčka Svetovnega trgovinskega centra, v katerega sta treščili letali, je zajel požar in sta se zrušila, zaradi česar je bilo uničenih in poškodovanih še 25 objektov. Škoda, ki jo je povzročil padec tretjega letala, je bila tudi v Pentagonu. Četrto letalo cilja (Washington) ni doseglo in je strmoglavilo blizu Pittsburgha, domnevno zaradi posredovanja potnikov ali pa je bilo letalo sestreljeno (Teroristični napadi 11. septembra 2001, Wikipedija). Napadi so imeli velike politične posledice. Cilj, ki so ga napadalci imeli, pa je bil dosežen (ranjena svetovna supersila), zaradi česar so sledili maščevalni protiukrepi. Umrli so skupno 3004 ljudi: samo v dvojčkih_WTC jih je umrlo 2595, izmed njih 343 gasilcev in 60 policistov, umrlo je še 265 potnikov in članov posadke na letalih, 125 uslužbencev Pentagona ter 19 teroristov (Teroristični napadi 11. septembra 2001, Wikipedija), veliko ljudi je bilo tudi poškodovanih. Uničenih je bilo 1,2 milijona m² nepremičnin (Frey in drugi, 2007). Izguba lastnine je bila ocenjena na do 13 milijard dolarjev, izguba človeškega kapitala pa je bila še vsaj dvakrat večja, kar pomeni, da so napadi zgolj na New York povzročili do 60 milijard dolarjev škode. Velika je bila tudi posredna škoda, in to po vsem svetu. Vrednosti ameriškega dolarja, evra in japonskega jena so na dan napada padle za dva odstotka. Cena zlata na londonski borzi je narasla za 6,5 odstotka, cena nafte pa za 5,5 odstotka. Pozneje je cena nafte zaradi zmanjšane povpraševanja in bojazni svetovne recesije močno padla. Borzni indeksi na najpomembnejših svetovnih borzah so ob napadu padli za od 6,7 do 14,3 odstotka. Letalskim družbam, zlasti ameriškim, se je promet znižal in leta 2002 je le ena ameriška letalska družba poslovala pozitivno, tri pa so bankrotirale. Skupna izguba letalskih družb v ZDA je leta 2002 znašala sedem milijard dolarjev. Veliko škode je povsod po svetu utrpel turizem, tudi gospodarska rast se je v treh mesecih po napadih močno zmanjšala (Makien, 2002). Neposredna škoda napadov je znašala 0,06 odstotka ameriškega BDP, dolgoročna pa 0,3 odstotka (Abadie in drugi, 2005). Za napad je bila odgovorna globalna militantna islamska teroristična skupina Al Kaida, ki jo je ustanovil Osama bin Laden in je bila odgovorna še za številne teroristične napade po svetu v naslednjih letih.

12. oktobra 2002 se je zgodil samomorilski napad (aktiviranje smrtonosne naprave), ki so ga izvedli člani islamske skupine Džamaja Islamija v nočnem klubu v Kuti na Baliu v Indoneziji. Žrtev v nočnem klubu je bilo veliko, preživeli so zbežali na prosto, kjer pa je eksplodirala še močnejša avtomobil-bomba. Še ena manjša eksplozija se je zgodila pred veleposlaništvom ZDA v bližnjem glavnem mestu Balija, v Denpasarju, ob kateri pa ni bilo ne žrtev ne poškodovanih. Napadi so zahtevali 202 smrtni žrtvi in 240 ranjenih (2002 Bali Bombings, Britannica).

Za več terorističnih napadov so bili v začetku tega stoletja v Rusiji odgovorni Čečeni. Najbolj izstopajoče je bilo zajetje okoli 850 gledalcev predstave v gledališču Dubravka v Moskvi 23. oktobra 2002. Čečenski uporniki so jih imeli za talce, zahtevali pa so umik Rusije iz Čečenije (BBC News, 2002). Po treh dneh je sledil vdor posebnih enot policije z neznanim plinom, ki so ga v stavbo vnesli skozi prezračevalni sistem (The Moscow theatre hostage crisis, Wikipedia). Plin, ki naj bi uspal teroriste in talce, pa je bil premočan in je ubil precej talcev. Med talci je bilo 131 smrtnih žrtev, 40 napadalcev pa je usmrtil plin ali pa so jih ubili specialci. 700 ljudi je utrpelo zastrupitev s plinom (The Moscow theatre hostage crisis, List of terrorist incidents in 2002), večina jih je bila

hospitalizirana. Leto dni po dogodku jih je zaradi zastrupitve s plinom in drugih zapletov umrlo še okoli 170 (Satter, 2011). Napad je imel velik družbeno-politični vpliv. Oblasti naj bi predhodno vedele za načrtovano ugrabitev talcev in nerazumljivo je bilo, da je 50 teroristov v center Moskve pretihotapilo več ton orožja, streliva in razstreliva. Nenavadno je bilo tudi, zakaj je policija ubila vse teroriste, čeprav se ti niso upirali in niso povzročili smrti nedolžnih gledalcev .

Še hujše posledice je imelo čečensko zajetje osnovne šole v Beslanu v Severni Osetiji-Alaniji v Ruski republiki, prvega septembra 2004, z deloma podobnim scenarijem kot pri moskovskih dogodkih leta 2002. Čečenski uporniki so zajeli 1128 ljudi, izmed njih 777 otrok. Talce so zaprli v športno dvorano, kamor so namestili več bomb. Že prvi dan zajetja šole je umrlo 18 talcev (Hanonina, 2008). Napadalci so zahtevali konec t. i. druge čečenske vojne in umik ruskih sil iz Čečenije. Po treh dneh pogajanj so ruske oblasti s tanki, raketometi in drugim težkim orožjem vpadle v objekt. Po uradnih podatkih naj bi poleg 31 teroristov umrlo še 334 ljudi (med njimi 186 otrok in 12 pripadnikov varnostnih sil), neuradno naj bi jih bilo še bistveno več. Skoraj 800 ljudi je bilo ranjenih. Tragedija je imela velik družbeno-politični vpliv in je odmevala po vsem svetu. Uradno poročilo je za tolikšno število žrtev krivilo čečenske upornike, talci pa so opozarjali na neustrezna dejanja ruskih varnostnih sil, ki naj bi objekt napadle, medtem ko so bili v njem še zajeti talci (povzeto po Beslan school siege, Wikipedia). Najspornejše vprašanje je bilo, kdo je odgovoren za dve eksploziji, ki sta sprožili vdor ruskih posebnih enot na zadnji dan tragedije. Oblasti so trdile, da so bili za eksploziji odgovorni ugrabitelji, preživeli in neodvisni preiskovalci pa so menili, da so ruske posebne enote namerno sprožile spopad z ugrabitelji in odvrgle granato tako uničujoče moči, da se je zrušil del strehe na šoli, kar je zahtevalo žrtve. Začeli so se ostri spopadi z ugrabitelji, nato pa je vzplamtel še požar, v katerem je umrla skoraj polovica vseh žrtev (Hanonina, 2008).

Še pred tem, 11. marca 2004, se je zgodil hud teroristični napad v Madridu. V jutranji prometni konici je v desetih minutah na štirih vlakih odjeknilo 10 od 14 bomb, nastavljenih v nahrbtnikih. Razdejanje je bilo veliko. V napadu je bilo 191 smrtnih žrtev in več kot 1800 ranjenih. To je bil do takrat najhujši teroristični napad tako v Španiji kot v Evropi. Vzrok napada naj bi bil podpiranje ZDA oziroma sodelovanje Španije v iraški vojni. Napad naj bi izvedli islamski skrajneži oziroma lokalna celica Al Kaide. Dogodek je odločno posegel v politično dogajanje pred splošnimi volitvami, na katerih so zmagali socialisti. Rezultat terorističnega napada je bil tudi odpoklic španskih sil iz Iraka (The Terror Attacks in Madrid, Spain, 2004 Kamedo-report 90).

Nekaj podobnega se je zgodilo v Londonu 7. maja 2005. V času jutranje prometne konice so na treh postajah podzemne železnice brez predhodnih opozoril odjeknile eksplozije, malo zatem pa je eksplodiralo še na dvonadstropnem avtobusu. Napad se je zgodil ob začetku vrha G8 in razglasitvi Londona za olimpijsko mesto leta 2012. Šlo je za napad Al Kaide, ki je tako »kaznovala« Združeno kraljestvo zaradi podpore Američanom v vojni proti Iraku. Napadi so zahtevali 56 smrtnih žrtev, med njimi so bili tudi štirje samomorilski napadalci, okoli 700 ljudi pa je bilo ranjenih. Napad je v Londonu povzročil kaos; javni promet je obstal, središče mesta je ostalo brez elektrike in telefonskih povezav. To je bil najhujši teroristični napad v Združenem kraljestvu po

drugi svetovni vojni (This day in history, 5. July, Terrorists attack London transit system at rush hour).

Med letoma 2004 in 2006 je serija hudih terorističnih napadov pretresla Bližnji Vzhod. Najsmrtonosnejši je bil napad 23. julija 2005, ko je več bomb eksplodiralo v luksuznih hotelih Sharm el Sheikh v Egiptu. Umrlo je 88 ljudi, okoli 150 pa je bilo ranjenih (2005 Sharm El Sheikh bombings, Wikipedia). 9. novembra 2005 se je nekaj podobnega zgodilo v treh hotelih v Amanu v Jordaniji. Umrli so 60 ljudi in trije samomorilci, 115 pa jih je bilo ranjenih (2005 Amman bombings, Wikipedia). Napad je izvedla Al Kaida (BBC News, 2005).

Mumbajski napadi leta 2008 so bili serija terorističnih napadov, ki so se zgodili novembra 2008, ko je deset članov Lashkar-e-Taiba, skrajne islamistične teroristične organizacije s sedežem v Pakistanu, v Mumbaiju (nekdanji Bombay) v Indiji izvedlo 12 usklajenih strelskih in bombnih napadov, ki so trajali štiri dni. Napadi, ki so bili deležni široke svetovne obsodbe, so se začeli 26. novembra in trajali do 29. novembra 2008. Umrlo je najmanj 174 ljudi, izmed njih devet napadalcev, več kot 300 pa je bilo ranjenih. Napadi so bili usmerjeni na palače, vile, kinematograf, bolnišnico, hotel itn. Prišlo je tudi do eksplozije na območju pristanišča Mumbai in v taksiju. Mumbajjska policija in varnostne sile so do zgodnjega jutra 28. novembra zavarovale vse lokacije, razen hotela Taj. 29. novembra so indijske nacionalne varnostne straže izvedle operacijo Črni tornado, ki se je končala s smrtjo zadnjih preostalih napadalcev v hotelu Taj (The Mumbai attacks 2008, Wikipedia). Že skoraj celotni dve desetletji pred tem napadom so bile v Mumbaiju številne napetosti med večinskim hindujskim in manjšinskim muslimanskim prebivalstvom (slaba petina meščanov Mumbaija je muslimanske vere). Odgovor na to so predstavljali številni teroristični napadi, ki so jih večinoma povezovali z muslimanskimi skrajneži, pakistansko obveščevalno službo in s Pakistanom. Najhujši je bil teroristični napad 11. julija 2006, ko je zaradi sedmih bombnih eksplozij na lokalnih vlakih umrlo 181 ljudi, 890 pa jih je bilo ranjenih. Že leta 1993 (12. marca) je v mestu eksplodiralo 13 bomb, ki so ubile 257 ljudi, 713 pa jih je bilo ranjenih (South Asia Terrorism Portal, 2006, povzeto po Malovrh, 2009).

22. julija 2011 je norveški desničarski skrajnež Anders Behring Breivik najprej v Oslu ubil osem ljudi, ko je sprožil avtomobil-bombo pred sedežem vlade. Nato je na otoku Utøya, preoblečen v policista, več kot uro (RTV Slovenija, MMC, 2012) v strelskem pohodu sistematično streljal in ubil 67 ljudi, pretežno mladih levičarjev, ki so bili na poletnem taboru (Tomše, 2016), dva pa sta umrla ob poskusu pobega z otoka. V Oslu je bilo ob tem poškodovanih vsaj 209 ljudi, na otoku Utøya pa še 110 (povzeto po 2011 Norway attacks, Wikipedia). Storilec je bil obsojen na 21 let zaporja z možnostjo podaljšanja (RTV Slovenija, MMC, 2012). Tragedija je bila opredeljena kot manifestacija desničarskega terorizma (Europol, 2020).

Pariški napadi novembra 2015 so bili niz usklajenih terorističnih napadov, ki so se zgodili 13. novembra 2015 v Parizu v Franciji in v severnem predmestju mesta Saint-Denis. Z začetkom ob 21.16 po srednjeevropskem času so trije samomorilci med nogometno tekmo streljali zunaj Stade de France v Saint-Denisu. Sledili so množični strelji in samomorilski napad v kavarnah in restavracijah ter množično streljanje in

zajetje talcev na rock koncertu v gledališču Bataclan, kar je privedlo do spopada s policijo. Napadalci so bili ustreljeni ali razstreljeni, ko je policija napadla gledališče. Napadalci so ubili 130 ljudi, izmed njih 90 v gledališču Bataclan. Še 413 ljudi je bilo poškodovanih. Umrlo je tudi sedem napadalcev, medtem ko so oblasti še naprej iskale sosterilce. To so bili najsmrtonosnejši napadi v Franciji po drugi svetovni vojni in najsmrtonosnejši v Evropski uniji od bombardiranja vlakov v Madridu leta 2004. Odgovornost za napad je prevzela Isil in objavila, da je ta napad maščevanje za francoske letalske napade na cilje Isila v Siriji in Iraku. Kot odgovor na pariške napade so po vsej državi razglasili trimesečno izredno stanje za pomoč v boju proti terorizmu. 15. novembra je Francija začela največji letalski napad Opération Chammal, njen prispevek h kampanji za boj proti Isilu, s katerimi je udarila na tarče Isila v Raqqi. 18. novembra je bil v policijski raciji v Saint-Denisu skupaj z dvema drugima umorjen osumljeni glavni organizator napadov (povzeto po November 2015 Paris attacks, Wikipedia).

Zjutraj 22. marca 2016 so se v Belgiji zgodili trije usklajeni bombni samomorilski napadi: dva na bruseljskem letališču v Zaventemu in eden na postaji podzemne železnice Maalbeek v Bruslju. Umrli so 32 civilistov in trije storilci – samomorilci, 340 ljudi pa je bilo ranjenih. Na letališču so pozneje našli še eno bombo. Odgovornost za napade je prevzela Isil. Storilci so pripadali teroristični celici, ki je bila vključena v pariške napade novembra 2015. To je bilo najsmrtonosnejše teroristično dejanje v zgodovini Belgije (povzeto po 2016 Brussels bombing, Wikipedia).

28. junija 2016 je bilo takratno istanbulsko potniško letališče Atatürk prizorišče terorističnega napada, v katerem je skupaj z napadalci umrlo 48 ljudi (The Associated Press, 2016), skoraj 240 pa je bilo ranjenih. Trije napadalci so se pred letališče, ki je od središča Istanbula oddaljeno dobrih 20 kilometrov, s taksijem pripeljali okoli 22. ure po lokalnem času. Eden izmed njih, oborožen z avtomatsko puško, je po vstopu v letališko zgradbo začel streljati na mimoidoče. Ko so pripadniki varnostnih služb odgovorili s streli, je trojica napadalcev sprožila samomorilske jopiče. V napad naj bi bila vpletena Isil (Delo, 2016). Teroristična napada v Bruslju in Istanbulu lahko predstavljata novi cilj napadov teroristov, to je civilni del javnih letališč.

V francoski Nici je 14. julija 2016 zvečer 19-tonski tovornjak namenoma zapeljal med množico ljudi, ki so na Promenade des Anglais praznovali dan padca Bastilje. Umrlo je 86 ljudi ter napadalec, poškodovanih pa jih je bilo 458 (Le Monde, 2016, povzeto po Nice truck attack 2016, Wikipedia). Prisotnih je bilo 40.000 ljudi. Voznik tovornjaka, ki je že pred tem streljal v množico ljudi, je bil domačin, tunizijski prebivalec Francije. Napad se je končal šele po dveh kilometrih vožnje po izmenjavi streljav, s katerimi je policija ustrelila in ubila voznika. Odgovornost za napad je prevzela Isil. Oblasti so tega leta v Nici in okolici ter pred napadom zaprle okoli 40 mošej in pet podzemnih molilnic, v katerih so nagovarjali k nasilnemu islamizmu. To je bil verjetno tudi povod za napad. Takšni napadi so dobili celo svoje ime (Vehicle terrorism) in predstavljajo nekonvencionalno in sodobno obliko terorizma, katere cilj je vzbuditi čim več pozornosti, povzročiti veliko škode in čim več žrtev, še zlasti, če so usmerjeni na območja, na katerih se zbira veliko ljudi (športne prireditve, nakupovalni centri, božične tržnice, kulturna srečanja, zabavišni parki, trgi in glavne ulice mest, kjer se zbira veliko

ljudi) (povzeto po Urdih, 2019). Temu napadu je sledilo še več podobnih, vendar manj tragičnih, na primer napad v Londonu 22. marca 2017, v Stockholmu 7. aprila 2017, ponovni napad v Londonu 2. junija 2017, v Barceloni 17. avgusta 2017, v Edmontonu v Kanadi 30. septembra 2017, v New Yorku 31. oktobra 2017 in v Berlinu 19. decembra 2018 (Urdih, 2019).

Na velikonočno nedeljo 21. aprila 2019 se je zgodilo devet koordiniranih samomorilskih bombnih napadov na tri cerkve in tri hotele v Colombu ter še v nekaj turističnih kapacitetah na Šrilanki (Sri Lanka Easter bombings, Wikipedia). Za isti dan naj bi bil načrtovan še drugi val bombnih terorističnih napadov, ki pa naj bi jih šrilanške oblasti preprečile (Daily Mirror, 2019, povzeto po Sri Lanka Easter bombings, Wikipedia). Ubitih je bilo 268 ljudi, med njimi 17 ljudi iz držav Evropske unije (Europol, 2020), vsaj 500 pa je bilo ranjenih (Sri Lanka Easter bombings, Wikipedia). Napade je izvedla domača radikalna islamistična skupina National Thowheeth Jama'ath (Marlow, 2019, povzeto po Sri Lanka Easter bombings, Wikipedia), dva dni po napadu pa je svojo posredno vključenost v napade potrdila tudi Isil (Dearden, 2019).

Strelski pohod na dva islamska verska objekta (mošaji) v Christchurchu na Novi Zelandiji 15. maja 2019 je zahteval 51 žrtev, najmanj 47 ljudi pa je bilo ranjenih. Napadalec je bil 28-letni Avstrelac (Christchurch terror attacks), označen kot pripadnik desničarskega terorizma (Europol, 2020). To je bil najhujši teroristični napad na Novi Zelandiji v novejši zgodovini (Christchurch terror attacks).

Na Dunaju v Avstriji je 2. novembra 2020 zvečer 20-letni napadalec albanskega rodu z avstrijskim in severnomakedonskim državljanstvom ubil štiri ljudi, 23 pa jih je bilo ranjenih. Napadalca je policija ustrelila, prostost pa je izgubilo še 16 ljudi v Avstriji in Švici. Teroristični napadi s strelnim orožjem so potekali na šestih lokacijah v mestu. Odgovornost za napad je prevzela Isil (povzeto po RTV Slovenija, MMC, 2020). Ta napad ni primerljiv z najsmrtonosnejšimi terorističnimi napadi po svetu, vendar pa nas opominja na dvoje: da je Isil kljub oslabitvi in tudi po likvidaciji njenega vodje še vedno aktivna, obenem pa se je ta napad zgodil precej blizu naše države.

Natančnejši pregledi pomembnejših in drugih terorističnih napadov v Evropi in drugod po svetu so dostopni na svetovnem spletu.

Na ozemlju Republike Slovenije terorističnega napada še ni bilo.

6 Aktivnosti na področju boja proti terorizmu na ravni Evropske unije in Republike Slovenije V zadnjih letih se na evropski ravni pa tudi v Republiki Sloveniji določene aktivnosti na področju boja proti terorizmu stopnjujejo.

Že v začetku ocene je omenjen evropski dokument iz leta 2002, in sicer Okvirni sklep Sveta z dne 13. junija 2002 o boju proti terorizmu (Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism (EU, 2002)), s katerim je bila v Evropski uniji prvič sprejeta skupna evropska tridelna opredelitev terorizma oziroma terorističnih kaznivih dejanj. Ta dokument je bil leta 2017 nadomeščen s spodaj navedenim dokumentom.

Na ravni Evropske unije je bila 15. marca 2017 sprejeta [Direktiva 2017/541 Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti terorizmu in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/475/PNZ ter o spremembi Sklepa Sveta 2005/671/PNZ](#) (Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA).

Pomembna sta še dokumenta [Counter-Terrorism Agenda za obdobje 2020–2025](#) in [Varnostna strategija EU za obdobje 2020–2025](#).

Pomembno je zagotoviti tako delovanje obveščevalnih služb posameznih držav, ki ob zaznavi terorističnih groženj omogoča ustrezno medsebojno sodelovanje, izmenjave in posredovanje relevantnih informacij predvsem tisti državi, v katero so grožnje usmerjene.

Svet za nacionalno varnost je kot odziv na teroristične napade Al Kaide 11. septembra 2001 v ZDA ter za uspešno in koordinirano zoperstavljanje novim grožnjam v mednarodnem okolju 17. oktobra 2001 ustanovil Medresorsko delovno skupino za boj proti nadnacionalnim grožnjam, ki je delovala v okviru Sekretariata Sveta za nacionalno varnost. Ena njenih treh podskupin je bila Delovna skupina za boj proti terorizmu. Ta delovna skupina je bila ob enem predhodnica današnje Medresorske delovne skupine za protiterorizem. Delovno skupino je vodila Slovenska obveščevalno varnostna agencija, pri njenem delu pa so sodelovali predstavniki drugih organov. Tudi Medresorsko delovno skupino za protiterorizem vodi Slovenska obveščevalno-varnostna agencija.

V Republiki Sloveniji je Vlada RS junija 2004 ustanovila funkcijo nacionalnega koordinatorja za boj proti terorizmu. Namen imenovanja nacionalnega koordinatorja za boj proti terorizmu je bila potreba po kakovostni koordinaciji protiteroristične dejavnosti in učinkovitejšem delovanju proti mednarodnemu terorizmu. Glavna naloga nacionalnega koordinatorja je skrb za stalno izmenjavo informacij, mnenj in stališč ter usklajevanje aktivnosti pristojnih organov, ki delujejo na področju boja proti terorizmu na nacionalni in mednarodni ravni, zastopanje Republike Slovenije v odnosu do evropskega koordinatorja za boj proti terorizmu in v okviru t. i. madridske skupine, ki združuje evropske in tudi določene neevropske protiteroristične koordinacijske organe.

Na podlagi nove Resolucije o strategiji nacionalne varnosti sta bili z Odlokom o Svetu za nacionalno varnost oktobra 2019 v nacionalnovarnostni sistem uvedeni dve novi

funkciji, ki sta nadomestili in izpopolnili do takrat veljavno funkcijo nacionalnega koordinatorja za boj proti terorizmu. Gre za nacionalnega koordinatorja za protiterorizem in nasilni ekstremizem ter nacionalnega koordinatorja za preprečevanje radikalizacije.

Na nacionalni ravni za potrebe pravočasnega preprečevanja s terorizmom/ekstremizmom povezanih dejanj deluje posebna mreža nacionalnih ekspertov za preprečevanje radikalizacije. S Sklepom Vlade Republike Slovenije je ustanovljena tudi posebna medresorska delovna skupina za radikalizacijo. Na operativni ravni deluje posebna tripartitna skupina za sodelovanje med Slovensko obveščevalno varnostno agencijo, Obveščevalno varnostno službo Ministrstva za obrambo in Policijo Ministrstva za notranje zadeve, pristojna za učinkovito operativno sodelovanje ob terorističnih grožnjah.

Pomemben organ je Medresorska delovna skupina za protiterorizem, v kateri delujejo predstavniki s področij pravosodja, zunanjih zadev, notranjih zadev, Obveščevalno varnostne službe Ministrstva za obrambo, Policije Ministrstva za notranje zadeve ter predstavniki Finančne uprave Republike Slovenije in Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja. Ta medresorska delovna skupina je bila ustanovljena s sklepom vlade na 132. redni seji 26. aprila 2017. Tako so se formalizirale dejavnosti, ki so v povezavi z delovanjem na področju boja proti terorizmu potekale v okviru njene predhodnice, delovne skupine za boj proti terorizmu.

Naloge Medresorske delovne skupine za protiterorizem so oblikovanje mnenj in predlogov za usklajeno delovanje državnih organov na področju protiterorizma, priprava poročil in ocen ogroženosti Republike Slovenije z vidika mednarodnega terorizma ter po potrebi priprava preostalih dokumentov s področja terorizma in drugih oblik nasilnega ekstremizma, ki vodi v terorizem.

Ministrstvo za notranje zadeve je leta 2015 prvič pripravilo Oceno tveganja zaradi terorizma, in sicer na podlagi Sklepa o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite in Uredbe o izvajanju Sklepa o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite. Leta 2018 je bila na Ministrstvu za notranje zadeve pripravljena še Ocena zmožnosti obvladovanja tveganja za terorizem. Oba dokumenta imata status tajnega dokumenta z oznako stopnje tajnosti »Interno«.

V Republiki Sloveniji je bila leta 2019 sprejeta nova Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Uradni list, št. 59/19). Ta resolucija se delno navezuje tudi na vsebine, povezane s terorizmom.

Leta 2019 je bila sprejeta tudi Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (Uradni list, št. 43/19).

Decembra 2019 je bila sprejeta še Nacionalna strategija za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma. Republika Slovenija do sprejema Nacionalne strategije za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma ni imela strateškega dokumenta, ki bi opredeljeval odziv celotnega nacionalnovarnostnega sistema na teroristične grožnje in nasilni ekstremizem. Potreba po tovrstnem dokumentu se je pokazala že v preteklosti. Strategija sledi temeljnemu ciljem, zapisanim v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti ter v Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja

kriminalitete za obdobje 2019–2023. Namen strategije je opredeliti ukrepe in sistemski odziv za zmanjšanje ranljivosti Republike Slovenije pred terorizmom in nasilnim ekstremizmom, zagotoviti varnost pred terorističnimi grožnjami, da bi zaščitila ustavne, gospodarske, socialne in politične temelje, njene temeljne vrednote, varnost prebivalcev ter državljanov Republike Slovenije doma in v tujini. Strategija določa strateške cilje in podcilje, katerih podrobnejše izvajanje je opredeljeno v Akcijskem načrtu za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma 2022–2024 (Vlada RS, 2022), ki ga je pripravila Medresorska delovna skupina za protiterorizem, potrdil pa ga je sekretariat Sveta za nacionalno varnost 23. junija 2021 in sprejela Vlada 27. januarja 2022. Akcijski načrt določa pet ciljev, in sicer: preprečevanje radikalizacije, ki vodi v terorizem in nasilni ekstremizem, zaščito pred terorističnimi dejanji in dejanji nasilnega ekstremizma, preprečevanje terorističnih dejanj, ukrepanje ob terorističnem napadu ter pregon storilcev kaznivih dejanj, povezanih s terorizmom. V okviru vsakega izmed ciljev je oblikovanih več ukrepov in nalog, v okviru česar pa so opredeljeni aktivnosti, nosilci, sodelujoči, roki izvedbe in kazalniki.

Za usklajevanje dejavnosti na področju preprečevanja terorizma na nacionalni ravni, vključno z zagotavljanjem učinkovitega izvajanja, spremljanja, vrednotenja in poročanja o izvajanju Nacionalne strategije za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma, ter za vzpostavitev ustrezne politike na tem področju, je zadolžen Svet za nacionalno varnost (Vlada RS, 2019).

Ministrstvo za notranje zadeve je na podlagi Uredbe o izvajanju Sklepa o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite (Uradni list, št. 62/14 in 13/17) leta 2015 pripravilo Oceno tveganja za terorizem, leta 2018 pa še Oceno zmožnosti obvladovanja tveganja za terorizem. Obe oceni sta bili pripravljene na podlagi istega pristopa, kot je bil uporabljen za drugih 15 nesreč, za katere so bile v Republiki Sloveniji do zdaj oblikovane ocene tveganja za posamezne nesreče in ocene zmožnosti obvladovanja tveganja zanje. Obe oceni imata oznako stopnje tajnosti »Interno«.

Tudi priprava Ocene ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma za potrebe zaščite, reševanja in pomoči, verzija 1.0, kateri je sledila prenova državnega načrta zaščite in reševanja v povezavi s terorizmom, sovpada z obdobjem povečane aktivnosti države na področju strateških, normativnih in operativnih vidikov boja proti terorizmu, in obenem predstavlja eno izmed nalog iz prej omenjenega akcijskega načrta.

7 Model določanja teroristične ogroženosti

Organiziranost in upravljanje sistema kriznega odzivanja in načrtovanja morata temeljiti tudi na ocenah tveganja in groženj. Zato pristojni organi nenehno spremljajo morebitne vire oziroma pojave terorističnih groženj ter redno ocenjujejo stopnje teroristične ogroženosti.

Te ocene ogroženosti ne gre zamenjevati z mesečno oceno teroristične ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma, ki jo pripravlja Medresorska delovna skupina za protiterorizem, katere namen je spremljanje stanja in aktualnih razmer. Ocena ogroženosti URSZR je bolj splošna in je namenjena načrtovanju odziva ob morebitnem napadu ter pripravljenosti nacionalnovarnostnega sistema in skupnosti.

Delovna skupina za boj proti terorizmu, predhodnica Medresorske delovne skupine za protiterorizem, je Oceno ogroženosti Republike Slovenije z vidika terorizma (kot že omenjeno v začetku ocene in v prejšnjem odstavku, ta ocena nima neposredne povezave s to Oceno ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma, izdelano na URSZR) začela pripravljati po terorističnih napadih marca 2004 v Madridu.

Delovna skupina za boj proti terorizmu je v začetku leta 2016 pripravila novo metodologijo za določanje stopnje teroristične ogroženosti, s katero se je prešlo s tristopenjskega modela ogroženosti (nizka, srednja in visoka) na petstopenjski model (zelo nizka, nizka, srednja, visoka, zelo visoka stopnja ogroženosti). Prehod je bil utemeljen tako z vidika ustreznega oziroma racionalnega odzivanja na grožnje kot tudi prilagajanja drugim članicam EU; večina jih namreč uporablja pet- ali štiristopenjski model. Stopnja teroristične ogroženosti Republike Slovenije se določa na podlagi območja in nevarnosti pojava ter ocene vpliva terorističnih aktivnosti na drugih območjih na varnost Republike Slovenije. Območje pojava pomeni območje, na katerem se je zgodilo teroristično dejanje ali pa se lahko zgodi tovrstno dejanje.

Nevarnost pojava se oceni na podlagi matrike za oceno nevarnosti pojava z vidika delovanja terorističnih skupin ali posameznikov, pri čemer se upoštevajo indikatorji, povezani z namero izvedbe, zmogljivostmi ter aktivnostmi in pripravami za izvedbo terorističnih aktivnosti.

Pri ocenjevanju teroristične ogroženosti, ki ga izvaja Medresorska delovna skupina za protiterorizem, se upoštevajo mogoča/verjetna izbira ciljev napada in njihova prioritizacija, način izvedbe napada, pojavnost (enkratnost/večkratnost) in priložnosti za izvedbo napada ob hkratnih ocenah ranljivosti tarč (sistema in družbe) in pripravljenosti sistema na odzivanje oziroma preprečevanje.

Preglednica 1: Stopnje teroristične ogroženosti v Republiki Sloveniji po novem petstopenjskem modelu za določanje stopnje teroristične ogroženosti

Barvna lestvica	Stopnja ogroženosti	Opis razmer in predvidevanje razvoja dogodka
	ZELO NIZKA	Verjetnost napada je neznatna. Ni indikatorjev grožnje ali obetov, da bi se ta uresničila v kratkoročnem obdobju.
	NIZKA	Nizka verjetnost napada, vendar možnosti napada ni mogoče zavreči. Indikatorji grožnje so zelo omejeni, vendar ni verjetno, da bi se ta uresničila v kratkoročnem obdobju.
	SREDNJA	Verjetnost napada je srednja. Indikatorji grožnje, ki bi se lahko uresničila v kratkoročnem obdobju, so omejeni.
	VISOKA	Napad je zelo verjeten ali pričakovan. Indikatorji, da se bodo grožnje verjetno uresničile v kratkoročnem obdobju, so jasni. Točno določena cilj ali časovni okvir nista znana.
	ZELO VISOKA	Visoka neposredna ogroženost zaradi terorističnega napada. Indikatorji neizbežne grožnje so jasni: znani so čas, namen in cilji.

Model je objavljen na osrednjem spletišču državne uprave GOV.SI.

Ocena teroristične ogroženosti Slovenije se redno posodablja in je objavljena na spletni strani Vlade Republike Slovenije. Z vsebino ocene ogroženosti so seznanjeni pristojni organi in ustanove. Za potrebe sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami Medresorska delovna skupina za protiterorizem oceno teroristične ogroženosti Slovenije posreduje tudi na Center za obveščanje Republike Slovenije, prav tako pa tudi informacijo o morebitni spremembi ocene ogroženosti, ki bi lahko vplivala na odziv sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami zaradi terorističnega napada.

Ne glede na to, da terorističnega napada na ozemlju Republike Slovenije do zdaj še ni bilo, možnosti takega napada oziroma drugih pojavnih oblik terorizma kot tudi mogočih čezmejnih vplivov terorističnih napadov v sosednjih in drugih državah ne moremo izključiti. Zaradi nepredvidljivosti terorizma se lahko neodvisno od trenutne stopnje teroristične ogroženosti in brez predhodnega opozorila kadar koli zgodi nasilno teroristično dejanje, tudi na območjih, na katerih je ogroženost zaradi terorističnih groženj, opisana v naslednjem poglavju, nižja kot na območjih z višjo stopnjo ogroženosti.

Republika Slovenija od osamosvojitve spada v tako imenovani zahodni svet, ki je v splošnem precej podvržen terorističnim napadom. Ne nazadnje pa se je ogroženost Republike Slovenije povečala predvsem po vstopu v vojaško zavezništvo NATO, ki je bilo posredno ali neposredno vpleteno v številna krizna in vojna žarišča po svetu. Ogroženost države zaradi terorizma je povezana z geostrateškimi in političnimi procesi, ki potekajo v naši neposredni soseščini in zahodnobalkanski regiji ter tudi na kriznih žariščih zunaj Evrope (Vlada RS, 2019a). Ogroženost države je posledica splošne večje teroristične ogroženosti kot globalnega pojava, v zadnjih letih predvsem zaradi tako imenovanega džihadističnega oziroma islamističnega terorizma mednarodnih terorističnih organizacij. Teroristične grožnje torej večinoma ne prihajajo »od znotraj«, temveč predvsem iz tujine (Prezelj, 2006).

V zadnjem obdobju oziroma v obdobju pred sprejetjem te ocene ni bilo zaznanih neposrednih ali posrednih terorističnih groženj proti Republiki Sloveniji oziroma drugih aktivnosti, ki bi nakazovale na možnost terorističnih aktivnosti proti interesom Republike Slovenije doma ali v tujini. V zadnjem obdobju je teroristična ogroženost Republike Slovenije, če izuzamemo povišano (srednjo) stopnjo, razglašeno oktobra zaradi hudih konfliktov med Palestinci in Izraelom oktobra 2023, večinoma nizka, in sicer druge stopnje od petih mogočih. Ne glede na to pa ni mogoče izključiti kakršnih koli terorističnih napadov v sosednjih državah, tudi ne v neposredni bližini naše države, ki bi lahko vplivali na povečanje teroristične ogroženosti Republike Slovenije.

Teroristični napadi leta 1972 v Trstu, leta 1995 na Reki in novembra 2020 na Dunaju dokazujejo, da ni mogoče izključiti terorističnih napadov v sosednjih državah, in tudi ne v neposredni bližini naše države.

Možnosti terorističnega napada s sredstvi za množično uničevanje, s katerim grozijo različne ekstremne teroristične organizacije, na svojem ozemlju ne more izključiti nobena država. Po ocenah pristojnih služb je ogroženost Republike Slovenije zaradi napadov terorističnih organizacij z orožjem ali sredstvi za množično uničevanje in klasičnimi terorističnimi sredstvi načeloma nizka, vendar je ni mogoče izključiti. Prav tako ali pa še bolj to velja za druge sodobne pojavne oblike terorizma, opisane v tretjem poglavju te ocene.

V Republiki Sloveniji se po ocenah pristojnih služb aktualne grožnje in modusi terorizma lahko kažejo predvsem z:

- napadi na življenje ali telo ali na človekove pravice in svoboščine, kot so: strelski pohodi, napadi s hladnim orožjem in druge oblike napada (uporaba drugih priročnih sredstev);
- ugrabitvami ali zajetjem talcev;
- uničenjem državnih ali javnih objektov oziroma predstavništev tujih držav, prevoznega sistema, infrastrukture, informacijskega sistema, javnega kraja ali zasebne lastnine;
- ugrabitvijo zrakoplova, plovila, sredstev tovornega prevoza ali javnega prevoznega sredstva;
- ogrožanjem varnosti s spuščanjem nevarnih snovi oziroma povzročanjem požarov, poplav ali eksplozij, na primer s:

- pojavom pisemskih bomb z eksplozivi ali bioagensi,
- poružitvijo vodnih pregrad,
- namerno povzročitvijo nesreče v obratih večjega ali manjšega tveganja za okolje,
- namestitvijo (in/ali uporabo) eksplozivne naprave ali sredstva za množično uničevanje, kot so eksplozivi, bombe, kemično, biološko, jedrsko ali radiološko orožje;
- motnjami ali prekinitvami oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi za življenje ljudi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo življenje ljudi.

8 Ogroženost zaradi terorističnih aktivnosti

Za sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je pomemben ustrezen odziv na posledice, ki jih nesreča povzroči. Zaradi svojevrstnosti pojavnih oblik terorizma je odziv sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na nesreče in pojave, ki so posledica terorističnih aktivnosti, poleg odziva, načrtovanega v veljavnem državnem načrtu zaščite in reševanja s področja terorizma, načrtovan tudi kot odziv po nekaterih drugih načrtih zaščite in reševanja za nesreče, ki jih lahko povzroči teroristični napad ali s katerimi se teroristični napad manifestira.

Podlaga za omenjene načrte zaščite in reševanja na regijski ravni, so med drugim tudi pripadajoče ocene ogroženosti, ki jih je pripravila Izpostava URSZR Postojna. Nekatere izmed njih so bile uporabljene tudi za ugotavljanje ogroženosti občin in regij (izpostav URSZR) zaradi terorizma v poglavju 8.2. V pomoč pa so lahko tudi ocene tveganj za nekatere nesreče, ki so jih pripravili pristojni organi.

8.1 O ogroženosti zaradi terorističnih aktivnosti

8.1.1 Ogroženost zaradi terorističnih napadov z uporabo klasičnih sredstev

Kot teroristični napad s klasičnimi sredstvi se štejejo namerna povzročitev eksplozije na javnih mestih in v javnih objektih, povzročitev letalske, železniške ali druge nesreče na prevoznih sredstvih, eksplozije na prometnicah in drugih objektih s ciljem, da se povzročijo človeške žrtve ali materialna škoda oziroma drugo protipravno dejanje z istim ciljem (sabotaža, diverzija in podobno).

Klasično sredstvo je konvencionalno orožje, na primer osebno in vojaško orožje, prav tako vse vrste hladnega orožja in druga priročna sredstva.

Mogoči cilji napadov so lahko tudi objekti tako imenovane kritične infrastrukture, kot so prometna infrastruktura, energetske, zdravstveni in vodooskrbni objekti, informacijsko-telekomunikacijski sistemi, ter sedeži državnih organov, športni, kulturni, verski, šolski objekti in podobno, na primer tudi objekti kulturne dediščine.

Priročnost uporabe takih sredstev in njihova dostopnost predstavljata večjo ogroženost zlasti tako imenovanih mehkih tarč, ki so ranljivejše. Mogoči scenariji napada so zelo raznovrstni.

Pri ugotavljanju ogroženosti se lahko pod določenimi pogoji smiselno uporabi izsledke ocene tveganja za terorizem, ki jo je leta 2015 izdelalo ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

8.1.2 Ogroženost zaradi uporabe kemičnega orožja in sproščanja kemičnih snovi

V Republiki Sloveniji so gospodarske družbe, ki opravljajo dejavnost, ki je predmet nadzora po Konvenciji o prepovedi razvoja, proizvodnje, kopičenja zalog in uporabe kemičnega orožja ter o njegovem uničenju, pod stalnim nadzorom. Protipravna prisvojitve teh snovi oziroma diverzija ali sabotaza v teh družbah bi se lahko izvedla tudi zaradi terorističnih namenov.

Potencialne tarče napadov teroristov so lahko tudi objekti, v katerih se v delovnem procesu uporabljajo, proizvajajo, prevažajo ali skladiščijo kemične snovi ali se opravlja dejavnost oziroma upravljajo sredstva za delo, ki pomenijo nevarnost za nastanek nesreče.

8.1.3 Ogroženost zaradi uporabe bioloških snovi v teroristične namene

Zaradi raznovrstnosti posledic tako imenovanega bioterizma je treba pri načrtovanju odziva v nekaterih primerih ustrezno upoštevati Oceno ogroženosti v Notranjski regiji zaradi nalezljivih bolezni pri ljudeh, ki jo je pripravila Izpostava URSZR Postojna, in take ocene, ki so bile v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami pripravljene na nižjih ravneh.

Smiselno se lahko za nekatere posebno nevarne bolezni živali, ki se lahko prenašajo tudi na človeka, ustrezno upošteva tudi Ocena ogroženosti v Notranjski regiji zaradi pojava posebno nevarnih bolezni živali, ki jo je pripravila Izpostava URSZR Postojna in take ocene, ki so bile v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami pripravljene na nižjih ravneh.

8.1.4 Ogroženost zaradi uporabe jedrskega orožja oziroma sproščanja radioaktivnih snovi

Jedrsko orožje je zaradi svoje posebnosti težje dosegljivo, zato je ogroženost zaradi uporabe jedrskega orožja v teroristične namene temu primerno nizka.

V Republiki Sloveniji je v uporabi več sto radioaktivnih virov, če upoštevamo še ionizacijske javljalnike požara, pa več kot 20.000 radioaktivnih virov sevanja. Večina virov zaradi svojih fizikalnih in kemijskih lastnosti ne more povzročiti neposredne smrti večjega števila ljudi. Skoraj vsak vir pa lahko povzroči kontaminacijo okolja ali objektov in s tem povezano škodo. Podobne lastnosti imajo tudi viri, ki se po državi prevažajo zaradi uvoza, izvoza ali tranzita. Do zdaj v Republiki Sloveniji ni bilo namerno povzročene nesreče z virom sevanja, zgodilo pa se je nekaj nezgod, ki niso imele pomembnega ali širšega vpliva na zdravje ljudi.

Hipotetičnih scenarijev obsevanja prebivalstva je več, za vse je značilna majhna verjetnost. Nekateri mogoči dogodki so:

- sabotaza ali diverzija v sevalnem ali manj pomembnem sevalnem objektu,
- sabotaza ali diverzija v industrijskem objektu s kakršnimi koli viri sevanja,
- sabotaza ali diverzija med prevozom oziroma tranzitom,
- kontaminacija vodnih virov, hrane in podobno,
- uporaba umazane bombe.

Za ugotavljanje take ogroženosti se uporablja regijska Ocena ogroženosti ob jedrski in radiološki nesreči.

8.1.5 Ogroženost zaradi jedrske nesreče kot posledice terorističnega napada na jedrski objekt

Hipotetičnih scenarijev obsevanja prebivalstva je veliko, za vse je značilna majhna verjetnost. Najverjetnejša mogoča dogodka sta:

- sabotaža ali diverzija v jedrskem objektu,
- sabotaža ali diverzija med prevozom oziroma tranzitom jedrskih snovi.

Pomembne količine jedrskih materialov so v jedrskih objektih v Nuklearni elektrarni Krško in v raziskovalnem reaktorju TRIGA Mark II v Podgorici. Zelo majhne količine jedrskega materiala pa so v centralnem skladišču radioaktivnih odpadkov v Brinju in pri nekaterih majhnih uporabnikih po državi. Upravljalci jedrskih objektov imajo v skladu z zakonodajo pripravljene načrte fizičnega varovanja in vsako leto prejmejo oceno ogroženosti, ki jo izda Policija. V skladu z zahtevami ti načrti obsegajo tudi seznam ukrepov in postopkov varnostnega osebja ob tatvini, sabotaži, diverziji, napadu ter drugih izrednih dogodkih oziroma vrednotenju posledic morebitnega terorističnega napada na jedrske objekte v tujini.

Za ugotavljanje take ogroženosti se uporablja regijska Ocena ogroženosti ob jedrski in radiološki nesreči.

8.1.6 Ogroženost zaradi nesreče z nevarnimi snovmi kot posledice terorističnega napada

Potencialne tarče napadov teroristov so lahko tudi objekti, v katerih se v delovnem procesu uporabljajo, proizvajajo, prevažajo ali skladiščijo nevarne snovi, nafta in njeni derivati ter energetski plini ali opravlja dejavnost oziroma upravljajo sredstva za delo, ki pomenijo nevarnost za nastanek nesreče.

Za nesreče z nevarnimi snovmi, ki so posledica terorističnega napada, se lahko uporablja regijska Ocena ogroženosti v Notranjski regiji zaradi nesreč z nevarnimi snovmi. V to oceno ogroženosti so vključeni obrati večjega in manjšega tveganja za okolje (tako imenovani zavezanci SEVESO), dejavnosti in naprave na področju energetike, proizvodnje in predelave kovin, nekovinske in mineralne industrije, kemične industrije ter ravnanja z odpadki in druge dejavnosti, ki dosega ali presegajo letne oziroma dnevne oziroma urne količine nevarnih snovi, ki jih v obratu skladiščijo, predelujejo, proizvajajo, uporabljajo, in ki lahko povzročajo onesnaževanje okolja večjega obsega ter nesreče z nevarnimi snovmi v transportu.

SEVESO zavezanci v Notranjski regiji:

- V občini Ilirska Bistrica - podjetje Plama-pur d.d. Podgrad, ki se ukvarja s proizvodnjo in predelavo in plastičnih mas, mehkih poliuretanskih pen v obliki blokov, folij, oblikovanih izdelkov, ležišč in gobic.
- V občini Sežana - podjetje Petrol plini d.o.o. skladišči utekočinjene naftne pline,

- V občini Hrpelje-Kozina – Podjetje Interina d.o.o., ki se ukvarja s proizvodnjo, polnjenjem in distribucijo utekočinjenega naftnega plina

Nevarnost lahko predstavljajo tudi stacionarni viri nevarnih snovi (obrati večjega in manjšega tveganja, vir: ARSO, <http://okolje.arso.gov.si/ippc/vsebine/seveso-register>)

8.1.7 Ogroženost zaradi nesreče zrakoplova kot posledice terorističnega napada

Nesreča zrakoplova je lahko tudi posledica terorističnega napada. Pri ugotavljanju take ogroženosti se lahko uporabi Ocena ogroženosti v Notranjski regiji zaradi nesreče zrakoplova, ki jo je pripravila Izpostava URSZR Postojna.

Letalska nesreča kot posledica terorističnega napada se lahko zgodi pri pristanku in vzletu zrakoplova, lahko pa se namerno zrušenje zrakoplova uporabi kot sredstvo za povzročitev čim večje materialne škode in izgube človeških življenj. Pri tem so zlasti ogroženi gosto poseljena območja, večstanovanjski objekti, objekti kritične infrastrukture, poslovne stavbe in drugi pomembni objekti. Pri ocenjevanju ogroženosti se lahko upošteva tudi Ocena tveganja za letalsko nesrečo, ki jo je pripravilo ministrstvo, pristojno za infrastrukturo.

Potencialni cilj terorističnega napada (lahko tudi kibernetškega) v Republiki Sloveniji so lahko tudi navigacijske službe zračnega prometa, pri čemer je lahko cilj takega napada povzročitev nesreče zrakoplova ali ustavitve delovanja navigacijskih služb s posledično zaporo zračnega prostora Republike Slovenije oziroma prekinitvijo letalskega prometa.

8.1.8 Ogroženost zaradi železniške nesreče kot posledice terorističnega napada

Tudi železniška nesreča je lahko posledica terorističnega napada, bodisi v obliki napada na tovorni ali potniški vlak bodisi kot posledica poškodovanja ali onesposobitve železniške proge, predora, mostu, upravljanja sistema zapornic, premikanja krenic in prometne signalizacije, kar lahko povzroči železniško nesrečo večjih razsežnosti, večje število poškodovanih in smrtnih žrtev ter onesnaženje okolja. Pri ugotavljanju take ogroženosti se lahko namenu ustrezno uporabi Ocena ogroženosti v Notranjski regiji zaradi železniške nesreče, ki jo je pripravila Izpostava URSZR Postojna. Prav tako se lahko namenu ustrezno upošteva Ocena tveganja za železniško nesrečo, ki jo je pripravilo ministrstvo, pristojno za promet.

8.1.9 Ogroženost zaradi kibernetških groženj v povezavi s terorističnimi aktivnostmi

Kibernetške grožnje in napadi so ena najbolj hitro razvijajočih se vrst in pojavnih oblik terorizma, z njimi so se spoprijemala že različna podjetja v Republiki Sloveniji.

Kibernetški terorizem lahko povzroči motnje v delovanju informacijsko-komunikacijske infrastrukture in informacijskih sistemov ter v nekaterih primerih posledično celo ogroža življenje (Vlada RS, 2016).

Potencial kibernetškega prostora lahko za doseg svojih ciljev izkoristijo različni državni ali nedržavni predstavniki, predvsem z izvajanjem kibernetških obveščevalnih operacij, s katerimi lahko v nekaterih segmentih ogrozijo politične, varnostne in

gospodarske interese Republike Slovenije. Uporaba novih tehnologij, predvsem znotraj kibernetskega prostora, lahko še krepí oziroma stopnjuje moč terorističnih groženj.

Še zlasti pomembni so lahko morebitni kibernetski napadi na kritično infrastrukturo. Tako delovanje je še posebej nevarno v povezavi z vse bolj organiziranimi mednarodnimi terorističnimi mrežami (Vlada RS, 2016).

Za ugotavljanje take ogroženosti se lahko namenu ustrezno upošteva Ocena kibernetskih tveganj, ki jo je pripravilo ministrstvo, pristojno za javno upravo.

8.1.10 Ogroženost zaradi hibridnih groženj v povezavi s terorističnimi aktivnostmi

Glavni vir kibernetskih groženj v kontekstu terorističnih aktivnosti so lahko morebitne hibridne kampanje in aktivnosti terorističnih skupin ali posameznikov, katerih namen bi bilo predvsem povzročanje kompleksnosti in nepripisljivosti napada. Taki napadi bi lahko bili usmerjeni predvsem na sistemske ranljivosti posameznih ustanov (zlasti objektov kritične infrastrukture) ter na povzročanje motenj na družbenem, političnem in gospodarskem področju.

Po dostopnih podatkih ustreznih celovitih študij in ocen, kakšno grožnjo predstavljajo hibridne grožnje v Republiki Sloveniji, še nimamo. Med poskus oblikovanja modela za ocenjevanje hibridnega ogrožanja nacionalne varnosti lahko štejemo Stoničev prispevek (Stonič, 2017), ki pa ni uradno sprejet model za tako ocenjevanje.

8.1.11 Drugo (ogroženost javnih krajev ter drugih pomembnih objektov zaradi terorističnih napadov)

Sem lahko spadajo napadi na javne kraje, državne ustanove in objekte, predstavništva drugih držav in objekte, v katerih se zbira večje število ljudi. Gre za kraje, ki imajo velik družbeni ali simbolni pomen in so odprti ter zaradi tega ranjivejši. Tako so lahko ogrožene množične prireditve, veliki trgovski centri, železniške ali avtobusne postaje, letališča, turistične točke, izobraževalni, kulturni, verski in športni objekti. Potencialno ogroženi so lahko objekti kritične infrastrukture in drugi objekti, ki so nujni za delovanje države na vseh ravneh.

Kulturna dediščina kot temelj in simbol nacionalne identitete predstavlja velik potencialni cilj terorističnega napada. Tako stavbe kulturne dediščine kot tudi predmeti kulturne dediščine, ki jih hranijo muzeji, galerije in arhivi, predstavljajo za terorizem pomembno tarčo, saj z njihovim poškodovanjem ali uničenjem prizadenejo tako državo kot njeno prebivalstvo in širšo družbo. Poleg tega pa so kraja, nedovoljena trgovina in nedovoljen izvoz predmetov kulturne dediščine lahko tudi vir nezakonitega financiranja terorizma in terorističnih organizacij.

Javni kraji imajo poseben družbeni in simbolni pomen; namenjeni so ljudem, so odprti in zaradi tega tudi ranjivejši. Teroristični dogodki iz tujine dokazujejo, da lahko imajo posledice napadov na javne kraje in druge pomembne objekte zelo velik vpliv na ljudi (smrtne žrtve, poškodbe, druge dolgoročne posledice), gospodarstvo, okolje ter kulturno dediščino, prav tako imajo tudi velik družbeni in politični vpliv.

Specifična scenarija terorističnih napadov sta opisana tudi v Oceni tveganja za terorizem, vendar ju zaradi raznovrstnosti možnosti izvedbe ni mogoče v celoti predvidevati.

V tem poglavju navedene ocene ogroženosti, ki jih je na državni (in »regijski«) ravni pripravila URSZR, in ocene tveganja za posamezne nesreče, razen Ocene tveganja za terorizem, so dostopne na spletnih straneh URSZR, na spletnih straneh ministrstev in na osrednjem spletišču državne uprave GOV.SI.

8.2 Razvrščanje občin v razrede ogroženosti

V tej oceni je bilo, tako kot je to po navadi izvedeno tudi v drugih ocenah ogroženosti na državni ravni, ki jih je pripravila ali pridobila URSZR, opravljeno tudi ugotavljanje skupne ogroženosti občin in izpostav URSZR (regij) v pet razredov ogroženosti zaradi terorizma.

Preglednica 2: Razredi ogroženosti, v katere se uvršča nosilce načrtovanja (regije, občine)

Razred ogroženosti
1
2
3
4
5

Z nazivom »regije« so v tem poglavju ocene ogroženosti mišljene izpostave URSZR. Regije so ozemeljsko in glede vključenosti občin vanje identične izpostavam URSZR.

Kot osnovni kriterij ugotavljanja ogroženosti je bila uporabljena ugotovljena ogroženost občin ob nesreči zrakoplova, nesreči v železniškem prometu, nesreči na morju, nesreči zaradi nevarnih snovi, pojavu nalezljivih bolezni pri ljudeh, posebno nevarnih bolezni živali ter jedrski in radiološki nesreči. Te nesreče so ene izmed nesreč, s katerimi se tudi lahko kažejo teroristični napadi in njihove posledice. Vir podatkov za te nesreče za potrebe tega poglavja so ocene ogroženosti, ki jih je pripravila ali pridobila URSZR, le za nesrečo na morju so bili zaradi neobstoja ustreznih ocen ogroženosti delno prevzeti podatki iz Ocene tveganja za nesreče na morju (Ministrstvo za infrastrukturo, 2018), ki jo je za ministrstvo, pristojno za promet, pripravila Fakulteta za pomorstvo in promet.

Ogroženost občin po navedenih nesrečah je prikazana v točkah, ki so enake ugotovljenemu razredu ogroženosti.

Poleg naštetih rezultatov ogroženosti, torej števila točk zaradi ogroženosti zaradi navedenih nesreč, so bili kot potencialni kazalnik ogroženosti upoštevani še dodatni podatki, ki tudi lahko vplivajo na velikost ogroženosti občin zaradi terorizma. Ti podatki so bili ovrednoteni z dodatnimi 29 kriteriji. Ti so k skupni vsoti točk za ugotavljanje ogroženosti občin prispevali podobno ali celo bistveno večje število točk kot točke na podlagi osnovnih kriterijev. To zlasti velja za občine, v katerih so za slovenske razmere večja mesta. Podatki, ki so bili uporabljeni v ta namen, so bili pridobljeni iz javno dostopnih virov. Večina podatkov, potrebnih za ovrednotenje teh kriterijev, je bila pridobljena s svetovnega spleta, nekatere pa so posredovale občine in izpostave URSZR.

Dodatni obravnavani kriteriji, upoštevani pri ugotavljanju ogroženosti zaradi terorizma, pri čemer to predvsem velja za občine, so: število prebivalcev občine, gostota poseljenosti, prisotnost verskih stolnic in sostolnic, prisotnost športnih dvoran in stadionov, bolnišnic, visokih energetske pregrad (in po oceni njihovih vplivnih območij), prisotnost drugih mokrih in industrijskih pregrad (in po oceni njihovih vplivnih območij), prisotnost termoelektrarn, prisotnost pristaniških oziroma luških funkcij, prisotnost mednarodnih letališč, prisotnost oziroma gostota trgovskih centrov in nakupovalnih središč, turistične funkcije občin, varstvo voda in uporaba vode, prisotnost nekaterih pomembnih elektroenergetskih objektov, prisotnost državnih protokolarnih objektov, diplomatsko-konzularnih predstavništav, objektov državne uprave in finančnih ustanov,

prisotnost vojaških objektov, prisotnost najpomembnejših cestnih mejnih prehodov, prisotnost vzpenjač, krožnih kabinskih žičnic in nihalk, prisotnost objektov oziroma skladišč državnih blagovnih rezerv, prisotnost pomembnih muzejev, arhivov premične kulturne dediščine, prisotnost objektov nepremične kulturne dediščine in pomembnih gradov, prisotnost terminala naftnih derivatov, cevovoda in objektov plinovodne infrastrukture, prisotnost predšolskih in osnovnošolskih vzgojno-izobraževalnih objektov, prisotnost srednješolskih ustanov, prisotnost višje- in visokošolskih ustanov, prisotnost pomembnih objektov železniške infrastrukture, prisotnost pomembnih objektov cestnoprometne infrastrukture, predvsem avtocestne, prisotnost podjetij, ki zaposlujejo na enem mestu 1000 ljudi ali več.

Vsi ti podatki, ki se nanašajo na dodatne kriterije, so obširno zbrani v preglednici, ki je priloga te ocene, tudi skupaj z viri podatkov in razlago točk, ki so jih na podlagi posameznih dodatnih kriterijev prejele občine. Poleg tega je ob preglednici v prilogi razloženo tudi vrednotenje posameznih kriterijev ter za vsak kriterij tudi viri uporabljenih podatkov.

Skupna ogroženost občin zaradi terorizma je bila izračunana tako, da so bile na ravni posameznih občin seštete točke na podlagi osnovnih kriterijev, prištete pa so jim bile še točke, dobljene na podlagi dodatnih kriterijev. V primerjavi z verzijo ocene 1.0 so se v tej verziji ocene pri osnovnih kriterijih povečale točke za pojav pandemije nalezljivih bolezni pri ljudeh, obenem pa so bile zaradi tega na novo ovrednoteni tudi pragovi za uvrščanje v razrede ogroženosti.

Pri določitvi razreda ogroženosti občin je bila upoštevana naslednja preglednica.

Preglednica 3: Določanje razreda ogroženosti občin zaradi terorizma na podlagi števila točk

Število točk	Razred ogroženosti
do vključno 19	1
20–27	2
28–35	3
36–43	4
44 in več	5

Preglednica 4: Ogroženost občin zaradi terorizma na podlagi rezultatov izbranih ocen ogroženosti, ki jih je pripravila URSZR, in ob upoštevanju dodatnih kriterijev (K1-K29); vir: URSZR, 2018; URSZR, 2018a; URSZR, 2019; URSZR, 2020; URSZR, 2021; URSZR, 2023, URSZR, 2023a, Ministrstvo za infrastrukturo, 2018

Razred ogroženosti	Razred ogroženosti – nesreče z nevarnimi snovmi (2021)	Razred ogroženosti – pojav nalezljivih bolezni pri ljudeh (2023)	Razred ogroženosti – posebno nevarne bolezni živali (2020)	Razred ogroženosti – železniška nesreča (2018)	Razred ogroženosti – nesreča zrakoplova (2018)	Razred ogroženosti – jedrska in radiološka nesreča (2023)	Razred glede na tveganje nesreč na morju (2018)	Točke iz ocen ogroženosti	Točke zaradi dodatnih kriterijev	Skupne točke zaradi ogroženosti zaradi terorizma
Regija/občina										
NOTRANJSKA										
Bloke	2	3	2		3	2	13	1	14	1
Cerknica	4	3	3	4	3	2	19	7	26	2
Divača	4	3	4	4	3	2	20	4	24	2
Hrpelje - Kozina	5	3	3	4	3	2	20	5	25	2
Ilirska Bistrica	5	3	4	4	3	2	21	10	31	3
Komen	4	3	2	4	3	2	18	3	21	2
Loška dolina	3	3	2		3	2	13	2	15	1
Pivka	4	3	5	4	3	2	21	6	27	3
Postojna	4	3	3	4	3	2	19	18	37	4
Sežana	4	3	3	4	3	2	19	12	31	3

Iz preglednice štiri je razvidno da ima najvišjo stopnjo ogroženosti občina Postojna, najnižjo pa občina Loška dolina in Bloke.

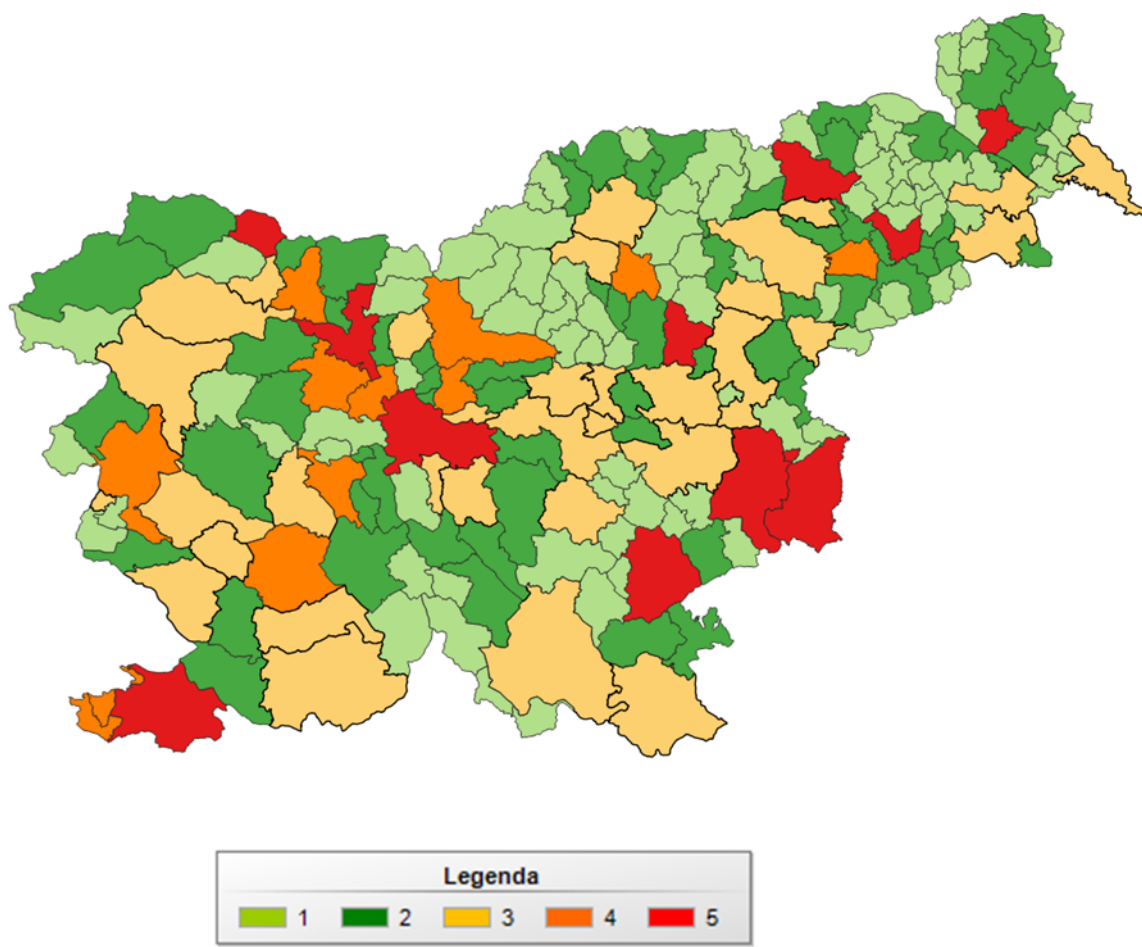
Podeželske občine so večinoma uvrščene v dva najnižja razreda ogroženosti. Velika večina občin, ki so uvrščene v tretji, četrti ali peti razred ogroženosti, je največ točk prejela zaradi dodatnih kriterijev (in s tem prisotnosti večjega števila ljudi, objektov, dejavnosti in sistemov, ki bi zaradi svoje namembnosti lahko bili tarča teroristov, pri čemer bi lahko ob tem nastale pomembne posledice ter vplivi na delovanje družbe).

Preglednica 5: Število občin po regijah in skupno, razvrščenih v razrede ogroženosti

Regija	1. razred ogroženosti	2. razred ogroženosti	3. razred ogroženosti	4. razred ogroženosti	5. razred ogroženosti	Skupno število občin	Razred ogroženosti regije
gorenjska	4	7	3	2	2	18	4
severnoprimorska	5	3	4	1	0	13	2
dolenjska	9	3	2	0	1	15	4
koroška	7	4	1	0	0	12	1
notranjska	2	4	3	1	0	10	2
obalna	0	0	0	3	1	4	4
ljubljska	8	13	6	4	1	32	4
vzhodnoštajerska	12	7	2	0	1	22	4
podravska	9	7	1	1	1	19	4
pomurska	15	9	2	0	1	27	4
zahodnoštajerska	18	8	5	1	1	33	4
posavska	1	0	1	0	2	4	5
zasavska	0	1	2	0	0	3	3
SKUPAJ	90	66	32	13	11	212	

Tako pa je videti karta ogroženosti slovenskih občin zaradi terorizma.

Slika 1: Ogroženost občin zaradi terorizma

1 – zelo majhna, 2 – majhna, 3 – srednja, 4 – velika, 5 – zelo velika

8.3 Razvrščanje regij (izpostav URSZR) v razrede ogroženosti

Pri izbiri kriterijev za ugotavljanje ogroženosti regij zaradi terorizma so bila oblikovana štiri izhodišča. Osnovno izhodišče je bilo ugotavljanje prevladujočega razreda ogroženosti občin v regijah v preglednici 5. Drugo izhodišče je bilo, da ima regija lahko največ dva razreda nižjo ogroženost kot občina z najvišjim razredom ogroženosti v regiji, zaradi tega ima nekaj regij višjo ogroženost, kot bi jo imele ob upoštevanju samo prvega izhodišča. Za regije, v katerih so občine z najvišjim razredom ogroženosti, je bilo določeno še tretje izhodišče, in sicer, da je lahko v tem primeru razred ogroženosti regije le za razred nižji od ugotovljenega najvišjega razreda ogroženosti občine v regiji, kar je bilo upoštevano pri dodelitvi razreda ogroženosti za več regij. Četrto izhodišče, ki predvideva, da se regiji, če je v več razredih ogroženosti uvrščeno enako najvišje število občin, dodeli najvišja ugotovljena stopnja ogroženosti občin v regiji, v konkretnem primeru ni bilo uporabljeno.

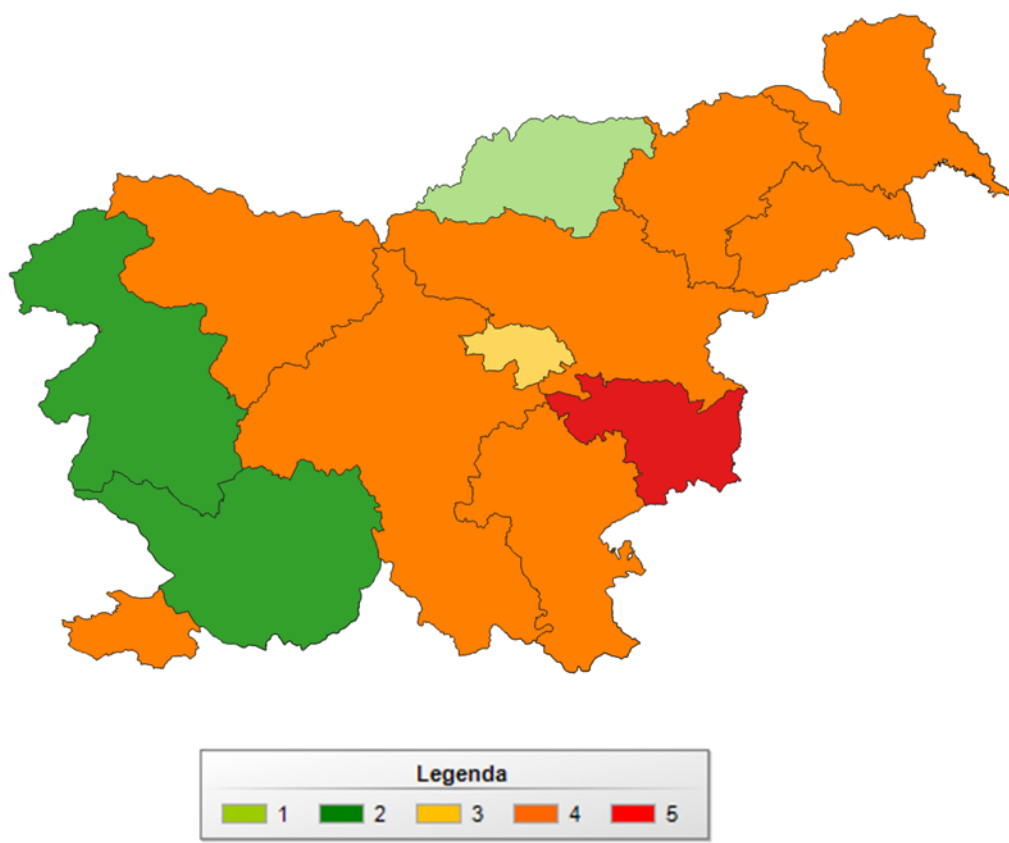
Preglednica 6: Število regij po razredih ogroženosti zaradi terorizma

Razred	Število regij	Regija
1	1	koroška
2	2	notranjska, severnoprimska
3	1	zasavska
4	8	ljubljska, vzhodnoštajerska, obalna, gorenjska, podravska, dolenska, zahodnoštajerska, pomurska
5	1	posavska
Skupaj	13	

Notranjska regija spada po podatkih iz ocene ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma med najmanj ogrožene regije.

Tako je videti grafični prikaz ogroženosti zaradi terorizma.

Slika 2: Ogroženost regij zaradi terorizma

1 – zelo majhna, 2 – majhna, 3 – srednja, 4 – velika, 5 – zelo velika

8.4 Dodatna pojasnila

Za potrebe ugotavljanja ogroženosti zaradi terorizma so bili v tej oceni uporabljeni podatki iz šestih drugih ocen ogroženosti na državni ravni, zlasti z vidika posledic, ki jih take nesreče povzročajo, in odziva na nesrečo (ne glede na vzrok nesreče), ter rezultati ene ocene tveganja za posamezno nesrečo. Odločitev za ta način ugotavljanja ogroženosti zaradi terorizma obenem pomeni tudi verjetnost, da se ob spremembi katere izmed uporabljenih ocen ogroženosti, zagotovo pa ob spremembah v uvrščanju občin v razrede ogroženosti, spremeni (posodobi) tudi ocena ogroženosti zaradi terorizma.

Poskusi ugotavljanja ogroženosti oziroma tveganja zaradi terorizma na lokalni ravni (oziroma tveganja na podlagi skupka večih vrst ogroženosti) so bili opravljeni tudi v okviru drugih strateških dokumentov, na primer v Oceni tveganja za terorizem. Rezultati pa kljub deloma drugačnemu naboru uporabljenih vhodnih podatkov niso bistveno drugačni, kot so bili ugotovljeni v podpoglavju 8.2.

Dobljeni rezultati v podpoglavjih 8.2 in 8.3 predstavljajo eno izmed možnosti ugotavljanja ogroženosti teritorialnih enot zaradi terorizma. Predvsem v podpoglavju 8.2 ugotovljeno ogroženost občin je treba razumeti kompleksno. Število točk, ki jih je dosegla določena občina, in uvrstitev v določen razred ogroženosti nista zadostna za razumevanje in vrednotenje njihove ogroženosti zaradi terorizma. Še pomembnejša kot doseženo število točk je struktura oziroma sestava vsote točk, ki pove, na katerih področjih oziroma zaradi česa bi bila lahko neka občina bolj izpostavljena terorističnim grožnjam.

Preglednica 4 omogoča strukturo ogroženosti po osnovnih kriterijih ogroženosti, preglednica v prilogi pa podrobno strukturo oziroma pregled ovrednotenja vseh dodatnih kriterijev ogroženosti slovenskih občin zaradi terorizma. Tako se lahko za vsako občino ugotovi, zaradi katerih kriterijev je bolj ali manj ogrožena. Velja še opozoriti, da če dve občini prejmeta enako število točk, to še ne pomeni, da sta enako ogroženi zaradi terorizma, temveč je pri tem treba upoštevati še notranjo strukturo prejetih točk, iz katere se razbere, zaradi katerih dejavnikov je neka občina bolj ogrožena zaradi terorizma in zaradi katerih manj, to pa je pomemben podatek za načrtovanje odziva sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Ne glede na to, kakšne so ugotovitve glede ogroženosti zaradi terorizma, in ne glede na to, da so bili pri ugotavljanju ogroženosti občin in posledično regij upoštevani številni (ne pa vsi mogoči) kriteriji, velja, da je treba dobljene rezultate razumeti le kot okvir mogočega, ne pa kot dejstvo. Vedno je treba imeti v mislih negotovost, nezanesljivost in nepredvidljivost terorističnih dejanj. Dogodki, katerih vzrok je teroristična dejavnost, se namreč zaradi svoje nepredvidljivosti lahko zgodijo kadar koli in kjer koli, tudi tam oziroma na tistih območjih oziroma teritorialnih enotah, v katerih je ugotovljeno, da prevladujejo nižje stopnje ogroženosti.

9 Predlogi ukrepov za preprečitev, ublažitev in zmanjšanje posledic terorizma

Preventivni ukrepi, ukrepi za pripravljenost ter drugi ukrepi so ukrepi, s katerimi se dolgoročno lahko zmanjšata tveganje in ogroženost zaradi dejanj, povezanih s terorizmom. Pristojni ministrstva in organi bi lahko v okviru svojih pristojnosti največjo pozornost s ciljem zmanjšanja tveganja in ogroženosti zaradi terorizma namenili predvsem naslednjim dejavnostim:

- učinkovitosti ukrepov za zgodnje odkrivanje pojavnih oblik radikalizacije in novačenja za namen terorizma in za zgodnje odkrivanje terorističnih aktivnosti;
- izpopolnjevanje sistema kriznega upravljanja;
- usklajenemu in učinkovitemu delovanju pristojnih služb in organov;
- zagotovitvi in ustreznemu opremljanju »resursov«, ki bi se odzvali ob terorističnem napadu;
- preprečevanju radikalizacije, ki vodi v terorizem in nasilni ekstremizem, zlasti pri tistih skupinah ali posameznikih, ki so bolj dovzetni oziroma izpostavljeni radikalizaciji, kot so na primer mladi zaporniki, socialno šibkejši, migranti, osebe s kriminalno preteklostjo, druge depriviligirane in izključene skupine;
- preprečevanju terorističnih dejanj in dejanj nasilnega ekstremizma ter preprečevanju vnosa in transporta sredstev, ki so lahko sredstvo ali predmet terorističnih napadov;
- zaščiti pred terorističnimi dejanji, in sicer z zmanjševanjem ranljivosti objektov, storitev in upravljanja kritične infrastrukture, zmanjševanjem ranljivosti v transportu, večjo učinkovitostjo mehanizmov za integrirano upravljanje varnosti meja, zaščito lahko dostopnih objektov napada ter zaščito kibernetskega prostora;
- zaščiti prebivalcev, kulturne dediščine ter storitev in procesov, pomembnih za delovanje družbe (Vlada RS, 2019a);
- izbiri varnih, razpoložljivih in zaupanja vrednih informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter pripravi načrtov z ukrepi za preprečevanje kibernetskih napadov, zagotavljanje hitrega okrevanja po kibernetskih napadih ter zagotavljanje razpoložljivosti kritičnih storitev v izrednih razmerah;
- obdobjnemu in sistematičnemu dopolnjevanju Ocene tveganja za terorizem, tudi z vključitvijo novih scenarijev nesreč in analiz scenarijev nesreč, in dopolnjevanju Ocene zmožnosti obvladovanja tveganja za terorizem;
- pripravi in dopolnitvi strateških ter analitičnih dokumentov s področja terorizma, za kar so zadolženi pristojni organi, zlasti ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, Slovenska obveščevalno varnostna agencija, Svet za nacionalno varnost, Sekretariat Sveta za nacionalno varnost, Medresorska delovna skupina za protiterorizem in drugi;
- dopolnjevanju ocen ogroženosti in načrtov zaščite in reševanja v povezavi s terorizmom in drugimi nesrečami, ki so lahko posledica terorističnega napada, na vseh ravneh sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- ozaveščanju ljudi o tem, da je terorizem stalna in realistična grožnja, tudi s pripravo ustreznih napotkov za prebivalce;
- načrtovanju odziva sil za zaščito in reševanje in pomoč ter drugih ob posredovanju ob terorističnem napadu in drugih nesrečah, ki so lahko posledica terorističnih

- napadov, tudi s prenovo veljavnega državnega načrta zaščite in reševanje, povezanega s terorizmom;
- ustrezni usposobljenosti in opremljenosti sil za zaščito, reševanje in pomoč.

10 Zaključek ocene ogroženosti

Oceno ogroženosti zaradi terorizma v notranjski regiji verzija 2.0 je pripravila Izpostava URSZR Postojna na podlagi ocene ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma št. 8420-3/2022-186-DGZR, z dne 10.11.2023 ter na podlagi Navodila o pripravi ocen ogroženosti (Uradni list RS, št. 39/95) ter Uredbe o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Uradni list RS, št. 24/12, 78/16 in 26/19) za potrebe načrtovanja v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

11 Razlaga okrajšav in pojmov

Okrajšava	Pojem
BDP	bruto družbeni proizvod
BTWC	Konvencija o prepovedi izpopolnjevanja, proizvodnje in skladiščenja bakteriološkega (biološkega) in strupenega orožja in o njegovem uničenju
CWC	Konvencija o prepovedi razvoja, proizvodnje, kopičenja zalog in uporabe kemičnega orožja ter o njegovem uničenju
CTBT	Pogodba o prepovedi jedrskih poskusov
ETA	Euskadi ta Askatasuna – Baskovska očetnjava in svoboda
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Revolucionarne oborožene sile Kolumbije
FLNC	Front de libération nationale Corse – Nation Liberation Front of Corzica – Korziška nacionalna osvobodilna fronta
ICSANT	Mednarodna konvencija o zatiranju dejanj jedrskega terorizma
IRA	Irish Republican Army – Irska republikanska armada
Isil	Islamic State of Iraq and the Levant – Islamska država Iraka in Levanta
Isis	Islamic State of Iraq and Siria – Islamska država Iraka in Sirije
IS	Islamic State – Islamska država
LTTE	Liberation Tigers of Tamil Eelam – Osvobodilni tigri tamilskega Eelama na Šrilanki
NAR	Nuclei Armati Rivoluzionari
NATO	North Atlantic Treaty Organisation – Organizacija severnoatlantske pogodbe
NPT	Sporazum o neširjenju jedrskega orožja
PKK	Partiya Karkerên Kurdistanê – Kurdistan Workers Party – Kurdska delavska stranka
PLO	Palestine Liberation Organization – Palestinska osvobodilna organizacija
RAF	Rotte Armade Fraktion – Frakcija rdeče armade
TNT	trinitrotoluen
TRIGA	Training, Research, Isotope Production, General Atomic – šolanje, raziskave, iradiacija, General Atomic

Okrajšava	Pojem
URSZR	Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
WTC	World Trade Centre – Svetovni trgovinski center
ZDA	Združene države Amerike